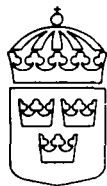

Riksdagens protokoll

1988/89:29

Protokoll
1988/89:29

22 november 1988

Debatter m. m.

Tisdagen den 22 november

Utökning av antalet suppleanter i vissa utskott	3
Meddelande om val av ytterligare suppleanter i vissa utskott	3
Svar på interpellationer	
1988/89:13 av Per Gahrton (mp) om EG-harmoniseringens mål, medel och effekter	3
1988/89:32 av Ingemar Eliasson (fp) om Sveriges förhållande till EG	3
1988/89:41 av Per-Ola Eriksson (c) om småföretagens situa- tion vid ökad integrering med EG	3
Svar på fråga	
1988/89:15 av Margaretha af Ugglas (m) om bevakningen av de mänskliga rättigheterna i Rumänien	28
Svar på interpellation	
1988/89:3 av Karin Söder (c) om vissa minoriteters situation i Rumänien	28
Svar på fråga	
1988/89:95 av Håkan Holmberg (fp) om tillämpningen i Rumä- nien av FN-deklarationen om mänskliga rättigheter	28
Svar på interpellation	
1988/89:52 av Siw Persson (fp) om handläggningstiderna i domstol av mögelskademål	36
Meddelande om interpellationer	
1988/89:73 av Gunnar Hökmark (m) om balternas strävan till ökad självständighet	41
1988/89:74 av Gunnar Hökmark (m) om finansieringen av kärnkraftsavvecklingen	43
1988/89:75 av Pär Granstedt (c) om märkning av miljöfarliga batterier	43
Meddelande om frågor	
1988/89:263 av Sten Andersson i Malmö (m) om aviserad kommunalskatt höjning i Malmö	44
1988/89:264 av Gudrun Schyman (vpk) om åtgärder mot oseriös sjukvårdsverksamhet	44

Prot.		
1988/89:29	1988/89:265 av Birger Schlaug (mp) om Antarktis som internationell världspark	45
	1988/89:266 av Ulla Orring (fp) om SJ:s nya handlingsprogram	45
	1988/89:267 av Claes Roxberg (mp) om SJ:s nya handlingsprogram	45
	1988/89:268 av Mats Lindberg (s) om handläggningen av arbets-skadeärenden	45
	1988/89:269 av Inger Hestvik (s) om ökad forskning beträffande kvinnors hälsa	46
	1988/89:270 av Karl-Erik Persson (vpk) om lämpligheten av att arbetsförmedlingar är medlemmar i företagarföreningar	46
	1988/89:271 av Inger Shörling (mp) om användningen av dopingpreparat inom idrotten	46
	1988/89:272 av Bertil Danielsson (m) om fortsatt järnvägstrafik på sträckan Kalmar/Karlskrona-Göteborg	47
	1988/89:273 av Hans Nyhage (m) om trafikmiljön i Göteborg-Borås-regionen	47
	1988/89:274 av Pär Granstedt (c) om åtgärder mot hälsovådliga bostäder	47
	1988/89:275 av Pär Granstedt (c) om bättre framkomlighet för synskadade m.fl. på trottoarer	48
	1988/89:276 av Pär Granstedt (c) om neutralitetens betydelse för harmoniseringen med EG	48
	1988/89:277 av Ingela Mårtensson (fp) om anslaget till WHO:s expertgrupp för Kärnvapenkrigets effekter på folkhälsan och hälso- och sjukvården	48
	1988/89:278 av Ingela Mårtensson (fp) om ett institut för förhandling och medling i internationella tvister	49
	1988/89:279 av Ingela Mårtensson (fp) om skyddsklassplaceringen av tjänster vid DAFA	49
	1988/89:280 av Gudrun Norberg (fp) om bankservicen på landsbygden	49
	1988/89:281 av Marianne Andersson (c) om betydelsen av läkarintyg vid verkställande av utvisningsbeslut	49
	1988/89:282 av Agne Hansson (c) om en ny genomfartsled på vägsträckan Linköping-Målilla-Växjö-Malmö	50
	1988/89:283 av Bengt Kindbom (c) om ökat skydd för den personliga integriteten	50
	1988/89:284 av Marianne Samuelsson (mp) om SJ:s nya handlingsprogram	51

1988/89:29

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Tisdagen den 22 november

Kl. 15.00

*Utökning av antalet
suppleanter i vissa ut-
skott*

*Meddelande om val av
ytterligare suppleanter i
vissa utskott*

Om Sverige och EG

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 14 november.

2 § Utökning av antalet suppleanter i vissa utskott

Andre vice talmannen meddelade att valberedningen enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag föreslagit att antalet suppleanter i utbildningsutskottet skulle utökas från 24 till 25, i näringsutskottet från 22 till 23 samt i konstitutions-, jordbruks- och arbetsmarknadsutskotten från 21 till 22.

Kammaren biföll valberedningens förslag.

3 § Meddelande om val av ytterligare suppleanter i vissa utskott

Andre vice talmannen meddelade att val av ytterligare suppleanter i utskott skulle ske vid morgondagens sammanträde efter debatten om trafikpolitiken och dess konsekvenser för miljön.

4 § Svar på interpellationerna 1988/89:13, 32 och 41 om Sverige och EG

Anf. 1 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Per Gahrton har frågat mig om EG-harmoniseringens mål, medel och effekter, Per-Ola Eriksson har frågat om småföretagens situation vid ökad integrering med EG och Ingemar Eliasson har frågat om Sveriges förhållande till EG. Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Den svenska ekonomin har blivit alltmer sammanvävd med den internationella och då framför allt med den västeuropeiska. Här spelar vårt samarbete inom ramen för EFTA och frihandelsavtalet med EG mycket viktiga roller.

Integrationsarbetet berör inte enbart ekonomi och handel. Det gäller också sociala aspekter som arbetsmiljö, fackliga rättigheter och andra frågor

som ligger människorna nära. Det handlar också om utbildning, forskning och utveckling, samt miljö.

Det mångåriga samarbetet mellan de nordiska länderna spelar en stor roll också för vårt deltagande i den västeuropeiska integrationen. På många områden kan det tjäna som en förebild.

Riksdagen har givit regeringen mandat att gå vidare i det nordiska samarbetet, att stärka EFTA och att fördjupa och bredda samarbetet med EG så långt det är förenligt med neutralitetspolitiken. I det syftet har vi skapat en slagkraftig organisation, med en bred förankring i samhällslivets olika områden. Den nya organisationen omfattar en rad lednings- och arbetsgrupper, som engagerar både statsråd och tjänstemän i förvaltningen. De kompletteras av företrädare för näringsliv, fackförbund och andra intresseorganisationer. Till arbetsgrupperna har i en del fall referensgrupper knutits med företrädare för skilda samhällsintressen. I rådet för Europafrågor, som leds av statsministern, kommer i fortsättningen även en representant för små och medelstora företag att ingå.

Mindre företag, som ofta inte har samma resurser som stora företag att följa utvecklingen av det europeiska integrationsarbetet, har mycket att vinna på arbetet inom EG och utvecklingen av samarbetet mellan EFTA och EG när det gäller att riva barriärer och skapa ökad rörlighet för bl.a. handeln.

Inom ramen för det nordiska samarbetet bedrivs en verksamhet som förtjänar att uppmärksammas. Arbetet med att söka skapa en genuin nordisk hemmamarknad, fri från handelshinder, kommer särskilt de små och medelstora företagen till godo. Våra nordiska grannländer utgör ofta ett naturligt första steg för små och medelstora företag när de söker sig ut på exportmarknaderna.

Vårt integrationsarbete sker på en bred front.

EG-arbetsgrupperna i regeringskansliet gör för närvarande en genomgång av samtliga vitbokens direktivförslag, liksom av de harmoniseringsåtgärder som EG tidigare åstadkommit. På många områden kan en icke-diskriminering av svenska intressen uppnås genom autonom anpassning, dvs. utan formella avtal kring direktiven. En systematisk prövning av möjligheterna att åstadkomma en sådan anpassning pågår nu. Jag utesluter dock inte att det på vissa för Sverige viktiga politikområden kan komma att förbli vissa skillnader mellan Sverige och EG.

På de områden där samarbetsarrangemang är nödvändiga kan formella förhandlingar med EG inte påbörjas förrän EG-rådet antagit ett beslut om harmonisering. Från svensk sida har vi emellertid satt som mål att redan nu få till stånd en dialog med EG på alla områden som omfattas av integrationsarbetet.

På *varuområdet* pågår regelrätta förhandlingar om informationsutbyte avseende nya tekniska föreskrifter, ömsesidigt godkännande av provning och certifiering, förenkling av ursprungsregler och avveckling av exportkreditrestriktioner. Inledande kontakter har också tagits om samarbete rörande offentlig upphandling och om utvidgning av frihandelsavtalet till att gälla fler livsmedelsprodukter.

På *tjänsteområdet* har vi tillsammans med Norge begärt förhandlingar med

EG om luftfart. Vi har förberedande diskussioner med EG-kommissionen om förhandlingar också på landtransportområdet. I fråga om finansiella tjänster pågår ett informationsutbyte med sikte på att kartlägga möjligheterna för fortsatt samarbete.

När det gäller *personers rörlighet* inriktas ansträngningarna i första hand på de båda utbildningsprogrammen COMETT och ERASMUS. Målet är ett svenskt deltagande. Vidare prioriteras underlättande av gränsformalityter och rätt till arbetstillstånd för nyckelpersoner. Ett annat angeläget område är erkännande av examina.

När det gäller *kapitalrörelser* har vår valutareglering under senare år liberaliserats i flera avseenden. Avregleringen avses drivas vidare med sikte på att vi så långt möjligt skall delta i det västeuropeiska samarbetet för liberalisering av kapitalrörelserna. Ett arbete har inletts inom ramen för EFTA för att – liksom beträffande finansiella tjänster – etablera ett informationsutbyte med EG också beträffande kapitalrörelser.

På *miljöområdet* pågår, som ett resultat av det gemensamma miljöministermötet EFTA/EG i Noordwijk, ett kontinuerligt informationsutbyte.

Kontakter med EG förekommer också i frågor som rör den *sociala dimensionen* och *konsumentspolitik*.

För att få ökade kunskaper om vad förverkligandet av EG:s inre marknad kan komma att betyda för den svenska regionalpolitiken genomförs för närvarande ett omfattande utrednings- och analysarbete inom regeringsskansliet. Bl.a. kartläggs regionalpolitiska mål och medel inom EG.

En parlamentariskt sammansatt kommitté som skall ta upp regionalpolitikens inriktning (I 1987:02) skall bl.a. överväga sina förslag i ett EG-perspektiv. Kommittén skall redovisa sitt arbete senast den 15 maj 1989.

Inom det nordiska regionalpolitiska samarbetet skall en utredning, som behandlar de nordiska aspekterna på relationerna till EG vara klar i början av år 1989.

Per Gahrton är oroad över bl.a. vad som skall hända med vårt jordbruk och avvecklingen av kärnkraften efter en EG-anpassning. Jordbrukspolitikens är en central fråga i pågående GATT-förhandlingar. Mer väsentliga förändringar för svenskt jordbruk kan snarare väntas av de förhandlingarna.

Klara beslut har redan fattats av riksdagen om en avveckling av kärnkraften. Detta beslut påverkas inte av ett nära samarbete med EG.

Den nordiska passöverenskommelsen innebär att vi sedan länge har ett förenklat system för gränskontroll. Inom EG har man ännu inte nått sitt mål att avskaffa gränskontrollen. Vi vill slå vakt om den nordiska lösningen och följer därför uppmärksam utvecklingen inom EG. En självklar utgångspunkt är att ett underlättande av gränspassager inom Västeuropa inte får leda till ett sämre skydd mot terrorister eller narkotikasmugglare.

När det gäller radio och TV har inget framkommit som skulle tyda på att Sverige måste ge avkall på de grundläggande principerna i sin radio- och TV-politik vid ett närmande till den inre marknaden.

Det råder en bred enighet i Sverige om färdriktningen i vårt västeuropeiska samarbete. Vi är eniga om att Sverige skall verka för att den sociala dimensionen ges ökad tyngd.

Målet är att delta i det västeuropeiska integrationsarbetet på alla

samhällsområden, så långt det är möjligt med hänsyn tagen till vår neutralitetspolitik. Vi är inte ute efter ensidiga fördelar. Vi anser att vi från svensk sida positivt kan bidra på en rad områden. Sysselsättning, jämställdhet, miljöskydd och medbestämmande är exempel på områden där vi i Sverige ligger mycket långt framme. Den svenska arbetsmarknadspolitiken, som utgör grundvalen för vår välfärd, är ett föredöme för många andra länder.

Jag vill här slå fast att regeringens inställning är klar: en social nedrustning, en försämrad yttre miljö eller arbetsmiljö, minskat konsumentskydd, urholkad arbetsrätt eller eftergifter på jämställdhetsområdet är pris som vi inte är beredda att betala för ett närmare samarbete med EG.

Den anpassning som nu pågår inom EG innebär en anpassning till högre skyddsnorm på arbetsplatserna, till bättre arbetsmiljö, till förstärkt konsumentskydd och bättre arbetsvillkor. Inget medlemsland skall behöva sänka sina normer.

Gemensamma ansträngningar på det internationella planet krävs för att man skall få en förbättrad yttre miljö. Miljöhoten, t.ex. luftföroreningar, tar ingen hänsyn till nationsgränser. En rad belastningar på miljön i Sverige kommer från källor utanför våra gränser. Multilaterala överenskommelser är en förutsättning för att vi skall få en bestående förbättring av miljön. Här är EG en av våra viktiga samtals- och förhandlingspartner. Kommissionen verkar aktivt för att höja ambitionsnivån i medlemsländernas miljöpolitik.

Dessutom vill jag understryka att en stark ekonomi är en god grund för en radikal och framgångsrik miljöpolitik.

På herr Gahrtons fråga om EG-anpassningen är ett steg på vägen till medlemskap i EG, är mitt svar nej.

Riksdagen gav, genom sitt beslut för ett halvår sedan, i stor enighet regeringen uppdraget att på bred front arbeta för ett närmande till EG. Samtidigt konstaterade riksdagen att svenskt medlemskap inte är något mål för de diskussioner med EG som nu förestår.

Då Ingemar Eliasson, som framställt en av de förevarande interpellationerna, var ledig från riksdagsarbetet, medgav andre vice talmannen att Hadar Cars fick delta i överläggningen i stället för interpellanten.

Anf. 2 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som tyvärr, som vanligt när det gäller statsrådet Gradin, inte innehöll mycket av värde. Grundfelet med statsrådet Gradin är att hon inte tycks begripa vad EG är.

I förra veckan sade Simone Veil, f.d. president i EG-parlamentet, vid en EG-konferens i Älvsjö följande:

"En del länder vill vara med i EG utan att ge upp sin nationella suveränitet och sina särdrag. Det går inte, för EG skall bli politisk union med gemensam utrikes- och försvarspolitik."

I EG-ideologernas teoretiska tidskrift *European Affairs* dras riktlinjerna för framtids-EG upp i en artikel med titeln *Beyond 1992* av Peter Ludlow, chef för Centre for European Policy Studies. Enligt Ludlow vilar framtids-EG på fem pelare: Gemensam valuta och en gemensam centralbank, en

gemensam inre marknad, gemensam utrikeshandelspolitik, gemensam utrikes- och säkerhetspolitik och en gemensam militär försvarsförmåga.

Samma sak uttrycktes för övrigt om politisk union i den socialdemokratiska s.k. Berlindeklarationen häromveckan.

Jag vill fråga om statsrådet Gradin verkligen inte inser att EG inte är en harmlös handelssamarbetsorganisation utan syftar till att bilda en union av samma enhetskaraktär som Förenta Staterna eller Sovjetunionen?

Herr talman! Jag har alltså ställt tolv konkreta sakfrågor kring EG-underkastelsens följdverkningar. Av tidsskal kommer jag inte att hinna beröra mer än några av Anita Gradins uteblivna eller felaktiga svar.

Jag frågade vem som företräder miljörörelsen, den sociala välfärden, konsumentskyddet, kvinnorörelsen och fredsrörelsen i regeringens EG-arbete. Statsrådet svarade att EG-apparaten har förankring i samhällslivets skilda områden. Men jag fick inte svar på frågan: Vem är det som företräder miljörörelsen, den sociala välfärden, konsumentskyddet, kvinnorörelsen och fredsrörelsen bland alla näringslivsdirektörerna i rådet för Europafrågor?

Jag frågade: Hur skall Sverige efter avveckling av gränskontrollerna kunna skydda sig mot narkotikasmugglare och terrorister? Statsrådet svarade med god dag yxskaft. Hon hoppas att det inte skall bli något sämre skydd. Men EG-målet är ju att nationsgränserna inom EG skall bli som länsgränser, dvs. helt utan gränskontroll. Kommer Sverige att medverka i detta, ja eller nej?

Jag frågade också om miljöpolitiken. Statsrådet lämnade då ett mycket anmärkningsvärt svar. Hon säger kategoriskt och utan reservation att EG-anpassningen innebär att det blir högre skyddsnormer, bättre arbetsmiljö, förstärkt konsumentskydd och bättre arbetsvillkor.

Men i den västtyska tidningen *Der Spiegel*, där man också kan antas veta vad det handlar om, sägs det: Miljöskyddet har ingen prioritet i EG. EG-invånarna har fått vänja sig vid att EG:s ministerråd enas om minsta gemensamma nämnare. EG-kommissionen har ingripit mot västtyska smogregler, danska returglas och holländska avgasregler. *Der Spiegel* säger: Dieses Europa? Nein danke.

I den svenska fackliga tidningen *SIF-tidningen* sägs följande. "Om vi går med i EG: Skyddet för hälsa och miljö försvinner." Tidningen ger en lång rad konkreta exempel på detta.

Då måste jag fråga: Står statsrådet fast vid att EG-harmoniseringen inte kommer att försämra en enda miljöskyddsregel, inte fördröja en enda konsumentskyddsåtgärd, inte medföra införsel i Sverige av en enda hälsovadlig i Sverige förbjuden vara?

I statsrådets svar ges ett mycket kategoriskt besked. Jag måste tolka det som att vi, om vi kan påvisa ett enda undantag från detta, också har påvisat att statsrådet har farit med lögn i Sveriges riksdag, och då kommer det givetvis, antar jag, att leda till konsekvenser som statsrådet själv begriper innebörden av.

Jag frågade om EG-anpassningen blir möjlig att förena med en avveckling av kärnkraften. Återigen svarade statsrådet god dag yxskaft. Hon hänvisade till avvecklingsbeslutet i riksdagen. Men i 80 § i EG:s vitbok sägs det att det skall skapas en gemensam intern nukleär marknad. Hur skall vi förhålla oss

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Om Sverige och EG

till den? Hur skall vi kunna stoppa export av kärnteknik och import av kärnavfall?

Jag frågade också om neutraliteten. På den frågan fick jag inget svar alls. En av EG-kommissarierna, Narjes, har sagt att den inre marknaden också skall gälla försvaret, alltså den inre marknad som Sverige skall anpassa sig till.

Tidningen Ny Teknik hade rubriken "EG en egen vapensmedja". Skall Sverige ingå i den inre marknaden för vapen eller inte?

Herr talman! Den gröna rörelsen i hela Europa säger ja till vidgat europeiskt samarbete. Den säger ja till att människor får röra sig fritt. Studenter får givetvis tågluffa i hela Europa. Men vi inom den gröna rörelsen säger nej till en västeuropeisk supermakt. Vi tror att man skall ta de regionala och de lokala frihetssträvandena på allvar. Vi stöder t.ex. esternas krav inte bara på egen kultur utan också på egen centralbank och egen valuta. Det finns många andra exempel. Jag vill därför rikta en avslutande fråga till Anita Gradin: Stöder statsrådet esters och letters, palestiniernas och judarnas strävan efter politiskt och ekonomiskt självbestämmande? I så fall: Vad är det för fel på den gröna ståndpunkten att också Sverige har rätt att slå vakt om sin nationella suveränitet?

Anf. 3 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Genomförandet av vitbokens närmare 300 förslag för att man i Europa till år 1993 skall förverkliga de fyra friheterna, dvs. den gränslösa gemenskapen inom gemenskapen för människor, varor, tjänster och kapital, går nu snabbt.

Före utgången av detta år kommer förslag från EG-kommissionen att föreligga på nästan alla områden. Vi kan redan nu räkna med att EG:s ministerråd fattat beslut i cirka hundra av dessa punkter. Som jag ser det är det en märklig och betydelsefull process som nu pågår för en ökad personlig frihet och ett ökat välbefinnande för medborgarna i Europa. Både regering och riksdag har starkt understrukit att man i Sverige vill delta i denna process. I Ingemar Eliassons interpellation, som han på grund av FN-uppdrag har bett mig att ta emot svaret på, ställs frågan om hur långt Sverige kommit i dessa strävanden. Först vill jag gärna säga att jag tycker att statsrådet avgivit ett bra och innehållsrikt svar på de interpellationer som har framställts – på den punkten delar jag ingalunda den föregående talarens uppfattning.

Integrationsarbetets bredd, som statsrådet beskriver, är väl tecknat, men det kunde naturligtvis ha utökats ytterligare. Det handlar inte minst om individens rätt att röra sig fritt i Europa, att studera, att arbeta och bosätta sig, att äga sommarstuga, att teckna försäkring osv. Vi får aldrig glömma bort att det grundläggande för det samarbete som länderna inom EG bedriver är just att öka välbefinnande och frihet för människorna inom Gemenskapen. Det är få aspekter som berör individen som samhällsmedborgare som inte också berörs av EG-arbetet.

När det gäller en del av de ekonomiska konsekvenserna kan vi notera att man bland småföretagare inom EG, bl.a. i Tyskland, hyser en viss oro för vad som kommer att hända 1992–1993. Man motsätter sig inte alls att processen skall gå vidare utan man ser de stora möjligheterna. Proceduren medför

förvisso en omställning som kan bli ansträngande för de mindre och medelstora företag som finns inom EG. Därför är det så mycket större anledning för de mindre och medelstora företagen i Sverige, som ju inte tillhör EG, att se till att deras position i detta arbete förs fram så långt att de med tillförsikt vågar se framtiden an.

Statsrådet talar i svaret om EG-arbetsgrupper inom regeringskansliet som har i uppgift att gå igenom vitbokens bestämmelser – jag vet att man sällan vinner särskilt många poäng genom att betona vad man tidigare sagt, men jag kan ändå inte låta bli att erinra om att kravet på att detta skulle göras återfanns i folkpartiets motion från januari 1986. Det är roligt att arbetet nu har kommit i gång.

Som statsrådet säger är det ett svenskt mål att få till stånd en dialog med EG på alla områden. Det är en bra ambition som vi har. Jag har tagit del av de skrivelser som ligger till grund för den här framställningen, och det är utmärkt att detta finns nedtecknat. Dess värre tvingas vi konstatera – jag tror att vi gör det tillsammans – att det tills vidare dock huvudsakligen rör sig om en svensk önskelista, men vi vet ännu inte om jultomten kommer med presenter till några snälla barn.

Under en resa nyligen fick jag klart för mig vilken betydelse det har att vara med på ett tidigt stadium. Jag träffade företrädare för ett franskt företag, som i dag avsätter ca 95 % av sin försäljning inom Frankrike. Nu har företaget tillsammans med andra företag i andra EG-länder genom ett gemensamt forskningsprojekt börjat etablera kontakter. Hittills har inte forskningsprojektet blivit godkänt – man missade första gången och försöker nu andra gången – men enligt chefen för det här företaget är det kanske inte själva forskningsresultatet som är det centrala, utan att man genom detta har börjat umgås med varandra, kommit med nya idéer som man gemensamt kan genomföra. Där ser han betydelsen av att vara med på ett tidigt stadium, vilket Sverige inte är på ett antal av dessa viktiga områden. Vi är inte med när det gäller COMETT. Vi är inte med när det gäller studentutbytet. Vi är inte med när det gäller den offentliga upphandlingen. Vi är automatiskt inte med i många av de forskningsprogram som pågår.

Jag vill fråga om statsrådet delar min uppfattning att det på grund av denna begränsning kan vara fara för att vi visserligen kanske kommer med någon gång, vilket är bra, men att vi inte är med från starten och att vi därigenom på många områden kan komma i ett sämre läge än vad vi annars skulle göra.

Anf. 4 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Gradin för svaret på min interpellation. Dess värre måste jag konstatera att några av frågorna som jag ställde inte har blivit särskilt mycket belysta. Statsrådet kanske har möjlighet att här under debatten ytterligare utveckla sitt svar.

Intresset för EG-frågorna har utan tvivel ökat mycket påtagligt under den senaste tiden. Det sveper fram en våg över landet med information om EG, debattartiklar, nyhetsreportage och även konferenser. Det ligger mycket gott i detta, men det finns också anledning att höja ett varnande finger. En stor del av vad vi nu upplever komma från visst håll påminner mycket om det

som vi upplevde på energiområdet under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet.

Det är viktigt att vi slår fast att Sverige tillhör Västeuropa. När man lyssnar till debatten, kan man ibland få intrycket av att vi tillhör någon annan del av världen. Sverige tillhör faktiskt Västeuropa historiskt, kulturellt och ekonomiskt. Vi har också gemensamma värderingar med övriga västeuropeiska länder i fråga om demokrati, mänskliga rättigheter, rättssäkerhet osv. Detta är oerhört väsentligt och avgörande som grund för vårt fortsatta deltagande i den västeuropeiska integrationen.

I Sverige har vi alltid värderat sysselsättningen högt. Det är också viktigt att vi framöver markerar just betydelsen av att vi i vårt land har en hög sysselsättningsgrad och att vi har ett näringsliv som består av stora och små företag. Industristrukturen ute i Europa genomgår för närvarande ganska stora förändringar, vilka även kommer att påverka Sveriges näringsliv. Det pågår en omfattande internationalisering, och genom den kommer Sveriges näringsliv stegvis att få förändrade villkor. Fusionen mellan t.ex. ASEA och Brown Boveri kommer naturligtvis i förlängningen att skapa andra förutsättningar och även kanske problem och nya villkor här hemma i Sverige. Detta kan medföra regionala balansproblem som vi har anledning att vara observanta på. Även om en ökad internationalisering av näringslivet kan ge svensk industri tillgång till nya marknader, måste vi vara på vår vakt mot en utveckling som kan leda till ökad sårbarhet för vissa regioner.

I sitt svar markerar statsrådet regeringens inställning på en rad områden. Hon slår fast att ett närmare samarbete med EG inte skall få till följd en social nedrustning, en försämrad yttre miljö osv. Med anledning av detta vill jag fråga: Finns det en motsvarande ambition på regionalpolitikens område? Innefattar detta även att inget medlemsland skall behöva sänka sina ambitioner när det gäller regionalpolitiken, som i vårt land är ett viktigt och prioriterat område – åtminstone för centerpartiets vidkommande?

Här i Sverige har vi utan tvivel sett en snabb koncentration av människor och kapital till ett fåtal storstadsregioner. Makten och ägarkoncentrationen i näringslivet har också ökat. Det är uppenbart att Sveriges balansproblem inte har full motsvarighet i de tätbefolkade, kontinentala industriländerna. Även om det finns regionala balansproblem ute i Europa, har de en helt annan karaktär än vad vi är vana vid här hemma. Vad som är viktigt och vad jag efterlyser i statsrådets svar är vilken ambition på detta område som regeringen är beredd att uppställa för att fungerande service, sysselsättning och välfärd i alla delar av vårt land skall kunna vidmakthållas. Priset för vårt samarbete med EG-området får inte vara att Sverige blir Europas Norrland. I så fall kanske Norrland och glesbygdsområdena kommer i en ännu svårare situation än den som i dag råder. Därför efterlyser jag statsrådets svar på den här punkten.

Jag efterlyser också statsrådets svar beträffande åtgärder för att stärka småföretagen i det här arbetet. De stora företagen kan alltid ta sig in bakom EG:s murar, men vilka åtgärder har vi för att främja de små företagen? Det är bra att småföretagen numera ingår i EG-rådet. Det har vi från centern länge efterlyst, och jag hälsar med tillfredsställelse att de nu har fått säte och plats i EG-rådet.

Men det är viktigt att klara ut hur vi skall främja småföretagen och kunna hjälpa dem i förhållande till Asca Brown Boveri, Volvo, SAAB och de andra stora drakarna, så att vi kan upprätthålla sysselsättning och god välfärd över hela landet.

Vi har i Sverige arbetat på det regionalpolitiska området med olika insatser, t.ex. stöd till företagsetableringar, reducering av fraktkostnaderna, sänkning av arbetsgivaravgifterna osv. Är statsrådet beredd att i det integrationsarbete som pågår hävda Sveriges rätt att även framgent få använda sig av de metoderna för att kunna skapa regional balans och arbeta för välförd över hela landet?

Till sist vill jag säga: Det är viktigt, som statsrådet har framhållit, att beträffande samarbetet på utbildningsområdet ha möjlighet för studenter att röra sig mellan olika universitet, ha ett studentutbyte osv. Det är viktigt att sådant får komma Sverige till del, och jag vet att statsrådet arbetar för detta. Jag har på denna punkt ingen anledning att ha någon avvikande mening.

Anf. 5 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Tillväxten ökar ute i Europa utöver tidigare prognoser. Redan nu börjar således de gynnsamma effekterna av den europeiska integrationen göra sig gällande – långt tidigare än vad även optimistiska bedömare vågat tro. Den oväntat positiva ekonomiska utvecklingen på kontinenten är ett memento för Sverige. Den understryker vikten av vårt eget närmande till Europa.

Om Sveriges av riksdagen fastlagda europapolitik lyckas eller misslyckas att nå sina mål kommer att vara av avgörande betydelse för våra möjligheter att utveckla välfärd och livskvalitet under 1990- och in på 2000-talet. Sverige måste delta i och vara med och realisera "de fyra friheterna".

Medborgarnas Europa, som är en av målsättningarna för EG-samarbetet, lockar med nya, rika livs- och utvecklingsmöjligheter för varje svensk. Arbetet på det gränslösa Europa har viktiga mänskliga och sociala dimensioner.

Europapolitiken måste nu accelerera. Medan utvecklingen inom EG nu går snabbt – kommissionen har lagt fram 206 av de 285 direktiv som måste genomföras för att den interna marknaden skall realiseras – utvecklas förbindelserna mellan Sverige och EG långsamt. Det är hög tid att regeringen vid sidan av förhandlingsarbetet också strävar efter autonom anpassning till vitbokens regler där så är möjligt. Riksdagen måste fortlöpan- de föreläggas förslag härom. Jag uppskattar den redovisning som Anita Gradin har lämnat här i dag men måste samtidigt konstatera att den är vag i konturerna.

Under innevarande mandatperiod kommer de europeiska samarbetsfrågorna att vara bland de allra viktigaste som riksdag och regering har att ta ställning till. Riksdagen har rätt att kräva att vara informerad om den utveckling som sker. Regeringen bör därför ge en redovisning i samlad form till riksdagen.

Till sist några ord till Per Gahrton. Per Gahrton använder gärna kvinnor som tillhygge i sin egen Europanegetivism. I går var det Margaret Thatcher, i dag Simone Veil. Mest förvånar mig kanske Per Gahrtons förkärlek för

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Om Sverige och EG

Margaret Thatcher. Hon är *för* EG men vill ha ett EG som är öppet mot både öst och väst. Hon vill inte bekämpa byråkratin på hemmaplan för att få den ersatt av en superbyråkrati i Bryssel. Hon önskar ett Europasamarbete baserat på marknadsekonomi och ekonomisk frihet. Hon är för Europa men slår samtidigt vakt om det nationella.

Per Gahrton och miljöpartiet ser bara svårigheter och nackdelar med EG-samarbetet. Han förtiger de stora möjligheter som EG-samarbetet kommer att öppna för EG:s medborgare: att studera, arbeta och bosätta sig var de önskar i medlemsländerna. Svenska ungdomar får i dag inte delta i EG:s utbildningsprogram. Det får danska ungdomar. Svenskar har i dag svårt att få arbetstillstånd i EG-länderna. Detta är beklagliga fakta, som endast kan påverkas i samverkan med ett förhoppningsvis välvilligt EG.

Det är förvånande att man inom miljöpartiet är så isolationistisk och ointresserad av att i samverkan med andra folk söka lösa de stora framtidsfrågorna. Detta isolationistiska synsätt går igen inte bara i inställningen utan också vad gäller handelspolitiken och formerna för det internationella umgänget, där bilaterala kontakter förespråkas.

Miljöproblemen är i allra högsta grad gränslösa och måste, vid sidan av de nationella ansträngningarna, lösas i europeisk och internationell samverkan. En kraftfull miljöpolitik fordrar ekonomiska resurser.

Herr talman! Spanjorer, engelsmän, tyskar, fransmän och danskar ger inte upp den nationella identiteten för att de är medlemmar i EG. Att delta i det europeiska samarbetet skall för svensk del innebära inte ett uppgivande av det svenska utan i stället en värdefull vitalisering av den del av det svenska som är europeisk.

Anf. 6 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Inom de olika departementen pågår ett intensivt arbete för att anpassa Sverige till vad krafterna bakom och inom EG kräver.

På kommunikationsdepartementet arbetar bl.a. departementsrådet Claes-Göran Sundelius, och han har specialuppdraget att följa de övernationella direktiven. Han säger helt framt: På teleområdet är vi redan mer eller mindre accepterade som ett EG-land.

Intervjun med det citerade uttalandet säger mer än tusen undvikande ord av Anita Gradin. Jag anser att det handlar om Sveriges suveränitet, som ju är beroende av beslut på en rad viktiga samhällsområden, bl.a. kommunikationsområdet. Då blir det ett spel för galleriet, om debatten gäller EG-medlemskap eller inte EG-medlemskap enbart med hänvisning till neutralitetsbegreppet.

Om Sverige redan har gjort allt som EG kräver på teleområdet i fråga om uppluckring av det statliga monopolet, bolagiseringar osv. – detta har vi också sett följderna av under den senaste veckan, när vi noterat vad som händer vid Teli i Sundsvall – då handlar det om ren underdanighet gentemot ett överstatligt system som Sverige inte ens formellt tillhör. Det handlar dessutom om en anpassning som gör Sverige extra sårbart om det saknas parlamentarisk kontroll.

Det är ingen hemlighet att just kommunikationsdepartementet är det departement som har de mest intensiva EG-förhandlingarna. I hela världen

arbetar starka ekonomiska krafter för att omstöpa hela transportstrukturen, för att därmed få kontroll över större delar av infrastrukturen i länderna. För att visa sin goda vilja – det jag nyss kallade underdånighet – har majoriteten i den lagstiftande församlingen här redan gått före alla andra länder, t.o.m. EG-länderna, genom att anpassa sig till vitboken på kommunikationsområdet.

På beställning av de västeuropeiska bilkoncernerna deltar Sverige nu också i ett forskningsprojekt inom Eureka. Det kallas Prometheus och syftar till en total samordning av hela den västeuropeiska landsvägstrafiken. Den skall övervakas i ett storebrorssystem genom satelliter, och den skall datoriseras för att göra det möjligt att fördubbla, ja t.o.m. fyrfaldiga bilismen inom 50 år i Sverige. Svenska skattebetalare bidrar ovetande till detta monstruösa bilprojekt genom statliga Televerket, Vägverket, STU m.fl.

Men det mest anmärkningsvärda är att också vapenfabrikanter, elektroniktillverkare och bilkoncerner deltar i denna intressegrupp, som måste ses som en filial till de ännu större bolagen inom och utom EG. Vilken inblick har Anita Gradin i detta projekts svenska del? Vilken inblick har Anita Gradin i det s.k. IT4-arbetet, som har pågått under en tid i Sverige? Med utgångspunkt från detta: Kan Anita Gradin garantera att Sveriges suveränitet inte luckras upp genom det intima samarbetet?

Herr talman! Anita Gradin nämnde för en stund sedan, i talarstolen, EG som en lyckad miljöpartner, om jag förstod det hela rätt. Med hänvisning till det jag har berättat om Prometheusprojektet och om lagstiftningen på transportområdet, där Sverige redan har gått i spetsen för att anpassa sig till EG-krafterna, skulle det innebära att vi får bättre miljö med ökad bilism och fler tunga transporter på landsväg samt med privatiserad järnväg, vilket vi nu hör den ena parollen efter den andra om från bl.a. SJ:s ledning. Är det så Anita Gradin och regeringen ser på miljösamarbetet med EG? Hur skall man annars tolka alla de steg som regeringen och riksdagsmajoriteten hittills har tagit i denna riktning.

EG-propositionen är inte det tunga, men det enda dokument vi har att tillgå, eftersom vi aldrig har fått se vitboken och inte ens har fått den översatt. Jag har hört mig för, och det anses från ansvarigt håll att den är för krånglig för att förstås av svenska folket. Men på s. 65 i EG-propositionen, som regeringen har skrivit, står följande: "Inom EG har fattats beslut om att järnvägarnas offentliga förpliktelser som trafikrörelse bör minskas, att de skall sträva efter en högre grad av affärsmässighet. – – – Samtidigt säger den svenska regeringen i EG-propositionen att detta är precis vad den själv syftar till. Tror Anita Gradin att denna EG-anpassning kan garantera svensk suveränitet och att den kan garantera att vi kan ta viktiga steg åt rätt håll i miljöhänsen? Miljön har varit den viktigaste frågan för svenska folket under de senaste åren.

Anf. 7 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på interpellationen av Per Gahrton m.fl. Statsrådet slog fast i sitt svar att målet är att delta i det västeuropeiska integrationsarbetet på alla samhällsområden, så långt det är möjligt med hänsyn tagen till vår neutralitetspolitik. Att säga detta, liksom

att säga att Sveriges medlemskap i EG är oförenligt med neutralitetspolitiken är enligt min uppfattning en meningslös fras, som mest tjänar till att leda EG-debatten på ofarliga sidospår. De problem som är förknippade med Sveriges anslutning till EG:s gemensamma arbetsmarknad låter sig inte fångas i begreppet neutralitetspolitik. Det är en fråga om svensk politisk suveränitet. Det råder inget tvivel om EG:s inställning till de olika ländernas suveränitet. Simone Veil, tidigare president för Europaparlamentet, säger att suveräniteten inte tolereras. En del länder vill vara med i EG utan att ge upp sin nationella suveränitet och sina särdrag, säger hon, och det går inte. Klarare än så kan man inte beskriva EG:s inställning till de olika ländernas suveränitet. Detta är den väsentligaste frågan i EG-debatten och den fråga vi bör diskutera.

Herr talman! Efterkrigstidens nästan krisfria och av historiska skäl mycket gynnsamma ekonomiska utveckling gav möjligheter till en framgångsrik reformistisk politik, den s.k. svenska modellen. Den består i princip av två faktorer, dels en ekonomisk tillväxt på kapitalistiskt ekonomiska grunder, dels en aktiv och rättvis social- och fördelningspolitik som blir möjlig genom politiska beslut. Förankringen i arbetarrörelsens organisationer och hos det arbetande folket är stark inom ramen för nationalstaten. Den s.k. svenska modellen är känd i världen för sitt sociala skyddsnät, sitt pensionssystem, sin rättvisa fördelning, sin arbetsmarknadslagstiftning, arbetsmiljölslagstiftning osv.

Det vi diskuterar i dag, i samband med EG-debatten, är om vi i Sverige skall överge den politiska suveränitet som är förutsättningen för en rättvis fördelningspolitik, för den svenska modellen. Det vi väljer i samband med en anslutning till EG:s gemensamma arbetsmarknad är en möjlig tillväxt för framför allt den multinationella svenska industrin, i form av ökade marknadsandelar och vinster. Det finns inga som helst garantier för att dessa skall användas till ökade investeringar i Sverige eller till ökat välbstånd för det svenska folket. Vad är det som säger att den ökade ekonomiska tillväxten för den svenska industrin skall komma just Sverige till godo på en marknad i Europa som omfattar 320 miljoner människor, samtidigt som man frånsäger sig den politiska suveräniteten, att inom ramen för nationalstaten åstadkomma en rättvis fördelning av den ökade tillväxten? Det innebär i princip att socialdemokraterna och regeringen, i samband med anslutningen till EG:s gemensamma arbetsmarknad, avsäger sig möjligheten att påverka de återstående resterna av en reformistisk politik, vilket i sin tur förutsätter en autonom ekonomisk politik inom ramen för nationalstaten. Det förvånar mig att debatten inom det socialdemokratiska partiet inte är mer omfattande rörande denna för arbetarrörelsen så viktiga fråga. Vi riskerar att förlora rättigheter och fördelar som har åstadkommit efter decennier av kamp, för att den svenska industrin skall ha vissa tillväxtfördelar som vi inte kan kontrollera eller rättvist fördela.

Anf. 8 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Vi är naturligtvis tacksamma för en sådan här debatt, eftersom den ger tillfälle att syna många partiers kort. Jag kan inte underlåta att börja mitt anförande med att ägna en viss uppmärksamhet åt dels

miljöpartiets inlägg, dels det egendomliga förhållandet att miljöpartiet här strider på samma barrikader som kommunisterna.

Man undrar naturligtvis varför miljöpartiets företrädare använder den typ av språk som han gör här, varför han använder den typ av bilder som han gör. På något vis upplever jag bilden av hunden som skäller så högt och ilsket därför att den är rädd. Då undrar jag på nytt: Varifrån kommer miljöpartiets upphetsning i den här frågan? Kan det helt enkelt vara så, vilket förefaller sannolikt just med hänsyn till deras samspråk med vpk i saken, att miljöpartisterna är rädda för den form av consensus som ligger i all internationell samverkan? Det är en teori som får ett visst stöd, om man betänker att just vpk står här och talar om nationell suveränitet och nationalstatens storhet. Samma politiskt ideologiska rörelse som har sjungit Internationalen i 60–70 år, och som samtidigt har förtryckt ett stort antal folk i Östeuropa, talar här om nationalstatens suveränitet. Den sortens suveränitet som unnades de östeuropeiska och baltiska staterna är verkligen inte någonting som Sverige eftersträvar.

Jag vill nu vända mig till statsrådet Gradin och säga att det här svaret, som uppenbarligen låg på ambitionsnivån att täcka 15–20 frågor och därför kom att innehålla väldigt mycket material men ytterst litet av profil, i varje fall innehåller ett par fasta punkter som jag skulle vilja ta fasta på. Statsrådet säger på första sidan att den svenska ekonomin har blivit alltmer sammanvävd med den internationella och framför allt med den västeuropeiska. Det är ju så det är. Vår värld är under utveckling, Alexander Chrisopoulos, Viola Claesson och Per Gahrton. Utvecklingen står inte still. Det fanns nationalstater också på medeltiden, små grevskap som sakta växte fram till nationalstater av mellaneuropeisk typ. Världen står inte still, och vi befinner oss i en spännande utveckling med alltmer samband mellan människor och nationer. Att i den tiden försöka hindra utvecklingen genom hänvisning till det nationalstatsbegrepp som har utlöst krig i människogeneration efter människogeneration kan inte vara annat än ett närmast sjukligt sökande efter argument för en egen oförsvarbar ståndpunkt.

Tillbaka till statsrådet Gradin och ett något lägre tonläge. Statsrådet har här på en punkt, tycker jag, gjort sig skyldig till en eftergift i debatten, som jag gärna vill gå till rätta med. Statsrådet säger – det står på s. 6 i interpellationssvaret – att regeringens inställning är att inte acceptera social nedrustning, försämrade yttre miljö, minskat konsumentskydd osv. Detta är självklart. Men inte är det väl Europas avsikt heller att åstadkomma en social nedrustning osv.! Varför höja garden till försvar mot ett angrepp som inte spelas ut, som inte finns? Genom att statsrådet går till försvar uppfattar ju dessa debattörer som företrädare för den internationella fientligheten att deras angrepp är berättigat. Sanningen är naturligtvis den att de europeiska nationerna i precis lika hög grad som Sverige och i många hänseenden i högre grad än Sverige har ett starkt miljöengagemang, ett starkt engagemang för arbetsmiljön. Låt mig påminna debattörerna om att i Act unique finns ett särskilt avsnitt inrymt, där man tar upp nödvändigheten av att EG i dess fortsatta arbete behandlar arbetsmiljöfrågorna. Ett bättre uttryck för att det som jag säger är korrekt kan jag inte finna. Samma ambitionsnivå finns naturligtvis i Europa som i vårt land. Vi svenskar måste sluta tro att vi är bäst.

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Om Sverige och EG

Vi är en del av Europa och ingenting annat.

Till sist, Per Gahrton: Hänvisningen till Europas bristande miljöpolitiska engagemang och de exempel på det som Per Gahrton gav var fel. Kanske är det just så att Per Gahrton behöver läsa litet mer i Romfördraget om vad det verkligen betyder. Men det faktiska exempel jag tänkte på var de danska returglasen. Danskarna har ett stort engagemang i sitt returglassystem och sin avsky för plastflaskor och aluminiumburkar. När danskarna stod på sig och höll på sin miljöpolitik, då vek sig EG-kommissionen och accepterade att Danmark på nationell basis fick lösa den frågan. Det är så vi skall se den europeiska utvecklingen. Europa är för oss, vi är för Europa.

Anf. 9 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Det är bredd i den europeiska debatten i dag. Det är glädjande, och det avspeglade sig också i alla de frågor som ställdes. Jag och mina medarbetare har försökt svara på de frågorna inom den tidsram som står till förfogande när jag skall svara här i kammaren. Precis så som många varit inne på verkar det som om Sverige just nu i samband med att vi har fått en Europadebatt skulle ha blivit beroende av omvärlden. Men det är inte något nytt. Sverige är ett litet land. Sverige är sedan långliga tider ett exportberoende land, och det är tack vare att vi har varit framgångsrika på den internationella marknaden som vi har kunnat skapa vårt välbefinnande och som vi också i dag kan föra vår sysselsättningspolitik. Men vi skall vara medvetna om att vi i historiskt perspektiv har varit med om strukturförändringar. Det är också en pågående process i de internationella sammanhangen.

Per Gahrton diskuterar med mig hela tiden som om regeringen håller på att förhandla om ett medlemskap. Det är det vi inte gör. Vi diskuterar, utifrån det mandat vi har fått av riksdagen, en samordning på alla områden utom säkerhets- och försvarspolitikens områden. Vi diskuterar också de fyra friheter som det i dag handlar om enligt vitbokens förslag. Jag har försökt att redogöra för var vi står i dag.

Jag tror inte, Per Gahrton, att man genom att släppa på gränskontroller får mindre möjligheter att ta tag i problem med knarklangare, terrorister eller vad det kan handla om. Jag tror att det är helt andra former av samarbete som måste till för att man skall lyckas på dessa områden. Den erfarenheten har vi också från det nordiska samarbetet.

Precis som Hadar Cars sade försöker vi nu upprätthålla en dialog på alla områden. Inom EFTA sade vi oss på ministermötet i juni månad att det inte är möjligt att bara gå fram ämne för ämne inom vitboken. Vi försöker nu ta ett samlat grepp över de områden där också riksdagen har tryckt på. På det sättet har vi fört en dialog under hösten. Det är inte bara fråga om en svensk vision, utan EFTA-länderna har under hösten lyckats samordna sina insatser. Jag tror att det kommer till uttryck vid det ministermöte som skall äga rum inom en vecka, då det också blir en diskussion med EG-kommissionen.

Per-Ola Eriksson ägnade sig mera åt frågan om småföretagen och hur vi bättre skall kunna ta till vara deras intressen. Låt mig informera kammaren om att Exportrådet har fått ett extra anslag för att i sin informationsverksam-

het på hemmaplan kunna ägna sig speciellt åt småföretagen. Dessutom vet jag att också handelskamrarna i olika delar av landet är mycket engagerade för att just hjälpa småföretagen att lära sig vad vitboken är för någonting. Arbete pågår för övrigt, Viola Claesson, med en översättning av vitboken. Den finns också i en dansk version, som jag inte tror är alltför svår för svenskar att läsa.

När det gäller regionalpolitiska stödåtgärder skall vi komma ihåg att den frågan regleras i GATT. Vi har stora möjligheter att inom GATT:s artikel 16 utforma regionalpolitik och utifrån detta också kunna bedriva en sådan i Sverige. EG självt har ju ett stort regionalpolitiskt program, där man genom strukturfonder för regional utveckling, socialfonden och jordbruksfonden gör stora insatser för att åstadkomma utjämning mellan olika områden. I detta sammanhang får naturligtvis också vi möjligheter att slå vakt om vår regionalpolitik i diskussionen med EG.

Det är viktigt, som Margaretha af Ugglas säger, att vi även studerar den autonoma anpassningen. I den frågan har mina medarbetare nu kommit fram till att ungefär hälften av direktiven borde kunna förverkligas i Sverige på autonomt sätt. Vi återkommer i den frågan så snart detta arbete är färdigt. Självfallet är vi också medvetna om det stora informationsbehov som riksdagen har i dessa frågor.

Anf. 10 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Prometheus är ett forskningsprojekt som i första hand syftar till att göra bilarna både säkrare och miljövänligare. Spola Sveriges medverkan i den forskningen, säger Viola Claesson. Jag tycker att det är ett otroligt uttryck för isolationistisk inskränkthet.

Per-Ola Eriksson tog upp frågan om att Sverige inte får bli ett Europas Norrland. Nu kanske man inte skall utmåla Norrland som en särskilt avskräckande del av Sverige. Regionalpolitiskt är det naturligtvis obestridligt att Sverige inte bör bli ett överblivet område i Europa. Därför är det oerhört väsentligt att Sverige får medverka fullt ut i integrationsprocessen. I annat fall finns det en betydande risk för utarmning av svensk industri, svenskt jordbruk, svenskt skogsbruk och svensk forskning, och att det därigenom också långsiktigt blir svåra konsekvenser för sysselsättningen i Sverige.

Regeringen framhåller med rätta att den inte tänker betala ett pris i form av social nedrustning, försämrade yttre miljö, försämrade arbetsmiljö, minskat konsumentskydd osv. Jag måste fråga Anita Gradin om EG har krävt av Sverige att vi skulle betala ett sådant pris. Om sådana krav har rests från EG:s sida vore det naturligtvis intressant att få dem redovisade. Såvitt jag vet har några krav av det här slaget inte framställts. Då är det kanske ett slag i luften att säga så här. Om ingen kräver detta av oss finns det heller ingen anledning att värna oss mot sådana krav.

EG är en föregångare just när det gäller integrering mellan demokratier. Det innebär naturligtvis att staterna uppger ett nationellt självbestämmande i utbyte mot att få del av ett utbyggt medbestämmande på alla de områden som integrationen omfattar. Sverige vill vara med i integrationen, men så länge vi inte är medlemmar får vi avstå från att delta i medbestämmandet. Enligt min uppfattning kan detta långsiktigt inte vara en begränsning som är tillfredsstäl-

lande. Ju längre integrationsprocessen pågår, desto mer beroende blir vi inom allt fler områden. Utan detta medbestämmande som endast medlemskapet ger kommer vi på sikt i ett kolonialliknande beroende av EG. Därför vore det oklokt av oss att utesluta medlemskap på sikt. En öppenhet på den punkten är också innebörden av den kompromiss, det consensusbeslut, som riksdagen fattade i våras.

Anf. 11 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Jag skall bespara kammaren en noggrannare redogörelse för hur jag brukar vara ute och "isolera mig" i både Europa och andra delar av världen. Nästa vecka tänker jag isolera mig ner till Karlsruhe och Die Grünen kongress. De skall anta ett Europaprogram som är minst lika kritiskt som det som vi har i miljöpartiet De gröna. De vet definitivt vad de talar om. De är nämligen med både i EG och i Europaparlamentet.

Talet om isolationism är bara ett sätt att komma bort från sakfrågorna. Det handlar inte om samarbete med Europa utan om smyganslutning till en västeuropeisk supermakt. Det är detta som det handlar om, och det är det som vi diskuterar. Statsrådet Gradin sade att jag talade som om regeringen ville att Sverige skall gå med i EG, och så skulle inte vara fallet. Det handlar i stället om samordning på alla områden utom säkerhets- och försvarspolitik, sade hon. Problemet är emellertid att detta oundvikligen leder till en fait accompli-situation om 10 eller 15 år, vilket också näringsutskottets ordförande Lennart Pettersson har sagt i en bok. Detta kommer att medföra att vi inte har något alternativ om 10 till 15 år. Då måste vi legalisera, så att säga, det de facto-medlemskap som kommer att uppstå.

Ett annat problem för regeringen är ju att varje gång som vi i miljöpartiet visar ett besvärande exempel på vad EG-anpassningen kan leda till säger regeringen att just i detta fall skall Sverige inte anpassa sig. Vi skall alltså inte anpassa oss till den inre kärnkraftsmarknaden. Vi skall inte anpassa oss till vapenmarknaden. Det skall inte bli sämre arbetsmiljö eller sämre miljö på andra områden osv. Summan av dessa påståenden, om de är sanna, blir ju, vilket EG-vänner mycket riktigt har påpekat, att det inte sker någon anpassning alls. Men säg då det i klartext, så kan vi föra en annan dialog. Det kan vi nämligen göra om det verkligen är så att ni tänker smita ifrån denna totala anpassning i alla andra avseenden än säkerhets- och utrikespolitik. Vi har tagit det principbeslut som ni har fattat tillsammans med moderater, folkpartister och för den delen också centerpartister på allvar. Det är det beslutet vi kritiserar, och det är det beslutet som vi utgår från i denna diskussion.

Jag får fortfarande dåliga svar. Representationen: Vem företräder miljö- rörelse, fredsrörelse, kvinnorörelse i den enorma apparat som ni bygger upp kring EG-frågorna? Storföretagen är väl företrädde. Fackföreningsrörelsen är betydligt sämre företräd, men dock företräd. Var finns alla de andra folkrörelserna?

Gränserna: Jag tolkar statsrådets uttalande som att Sverige skall vara med om att förvandla nationsgränserna till länsgränser. Det är intressant för både dem som bekämpar knarket och för dem som vill smugga in det.

Miljön: Ja, returglasbeskedet tog vår gamle Cubavän Nic Grönvall upp.

Det som han sade är helt fel. I själva verket har EG-kommissionen velat förbjuda returglas, men EG-domstolen har gett danskarna till hälften rätt. Det är alltså så vi skall ha det! Domstolar, där vi inte ens har medbestämmande, skall avgöra om vi skall få införa de miljöbestämmelser som vi själva vill ha. Nej, Anita Gradin, regeringen måste i klartext säga om den är beredd att föra oss in i EG eller om den anpassningen bara är en kuliss, eftersom regeringen verkligen skall göra alla dessa undantag.

Anf. 12 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Något måste jag säga till Nic Grönvall om förhållandet mellan internationalism och nationell suveränitet. Kommunisterna har alltid hävdat att vägen till internationalism går genom maximalt utnyttjande av de nationella särdragen och den nationella suveräniteten. Moderaternas inställning till nationalstaten däremot har förändrats. Från patriotiska och nationalchauvinistiska ståndpunkter på 20- och 30-talen har moderaterna nu övergått till den nyliberala inställningen att vilja avskaffa nationalstaten. Det förvånar inte mig, för moderater har alltid varit beredda att sälja den nationella suveräniteten för den kapitalistiska grynvällingen. Vi vet att det är på det sättet, så det förvånar oss inte alls.

Hadar Cars talade om isolationism. Folkpartiet och Hadar Cars har tagit upp regeringens samtal med Japan om en frivillig begränsning av bilimporten till Sverige. Folkpartiets företrädare har t.o.m. tagit upp frågan i konstitutionsutskottet för granskning av om det gäller inskränkning av frihandeln. Samtidigt är Hadar Cars beredd att acceptera en anslutning till den gemensamma marknaden som ålägger oss ännu större restriktioner när det gäller import av japanska bilar. Det är en inställning till frihandeln som är fri från varje form av princip. Det är alltså inget annat än den s.k. krämarliberalismen som präglar folkpartiets inställning i det sammanhanget.

Statsrådet sade i sitt svar:

”Jag vill här slå fast att regeringens inställning är helt klar: en social nedrustning, en försämrad yttre miljö eller arbetsmiljö, minskat konsumentskydd, urholkad arbetsrätt eller eftergifter på jämställdhetsområdet, är pris som vi inte är beredda att betala för ett närmare samarbete med EG.” Hur kan ni lämna garantier mot sådant?

En anslutning till EG innebär alltså att en del av den suveräna rätten att fatta politiska beslut i Sverige överflyttas från Sverige till EG. Hur kan ni garantera att efter en anslutning eventuella beslut som fattas i EG bibehåller alla de rättigheter som vi har i dag? Det är som sagt en fråga om suveränitet.

Den svenska modellen förutsätter två principer: en ekonomisk tillväxt, men också suveräna inskränkningar genom politiska beslut i Sverige som ålägger individer och företag att finna sig i en fördelningspolitik till folkets gagn. Den suveräniteten säljer man bort i samband med en anslutning till den europeiska gemensamma marknaden.

Anf. 13 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Det är litet svårt att få någon bra struktur i den här debatten, som handlar om allt från returglas till gamla grevskap och japanska bilar. Detta kan möjligen bero på att det var för många interpellationer samman-

svetsade i ett svar – det kanske man får tänka på till en annan gång.

Många som har sett koncentrationen här hemma känner förstås oro inför den ökade integrationen med risk för en ytterligare ökad koncentration av makt, människor och kapital – det kan man inte komma bort ifrån. Jag ville genom min interpellation efterlysa regeringens ambitioner på detta område när det gäller att skapa regional balans. Det var också det jag avsåg med mitt exempel om Norrland, en alldeles utmärkt landsända vilken, som Hadar Cars vet, börjar några mil norr om Stallmästaregården.

Det är viktigt att ta några steg i sänder. Hadar Cars höll öppet för medlemskap, sade han. Jag tycker det är litet farligt att i det läge som vi nu befinner oss i, innan vi har slutfört analysen av vitboken och vidtagit de mått och steg som behövs under den här rundan, redan börja flagga för nästa steg. Då, vill jag säga till Hadar Cars, hänger inte jag med längre.

Herr talman! Det är viktigt att vi från regeringen får ett klart besked. Jag vill därför fråga statsrådet: Är det rätt som jag har tolkat svaret, att regeringen är beredd att slå vakt om förstärkta regionalpolitiska åtgärder i det fortsatta arbetet med integrationen med EG? Och har jag tolkat statsrådet rätt, att man från regeringens sida också är beredd att göra speciallösningar för att främja de små svenska företagen, så att de skall kunna hävda sig i konkurrensen inte bara med de stora svenska företagen utan också med företag ute på kontinenten? Den svenska utgångspunkten måste, såvitt jag kan förstå och som vi från centerens sida vill markera, vara att Sverige inte ger avkall på rätten att göra insatser på regionalpolitikens område och för småföretagen.

När det gäller småföretagen spelar förstås det nordiska samarbetet en betydelsefull roll för att de skall kunna komma ut på marknaden. Där gäller det att vi tar de steg som behövs, nämligen att få bort de handelshinder som finns mellan de nordiska länderna, och att vi främjar handeln på olika andra sätt också, i samband med att svenska företag växer sig fast i de nordiska länderna. I det sammanhanget måste svenska småföretag vara med.

Sedan är det viktigt att de svenska småföretagen får vara med i det europeiska samarbetet för att bygga upp ett konkurrenskraftigt europeiskt näringsliv. Det får inte vara så att EG-samarbetet blir en gyllene sal för storföretagen.

Anf. 14 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag är glad över att Anita Gradin så klart deklarerat att regeringens arbete vilar på riksdagsmandatets gemensamma grund. Jag vill bara till Anita Gradin upprepa att jag är alldeles övertygad om att regeringen måste förbereda sig på att så småningom återigen ge riksdagen en samlad redovisning för det arbete som pågår.

Nej, Per Gahrton, jag tror inte alls att *Per Gahrton* isolerar sig – Per Gahrton reser på De grönas miljökongress i Karlsruhe. Men hur är det för den svenska ungdom som inte har Per Gahrtons internationella kontaktnät och som vill studera vid ett europeiskt universitet men som står utanför de stora programmen, vilka nu ger t.ex. dansk ungdom en chans att utveckla sig i Europa?

Och hur är det för de svenskar som vill få arbetstillstånd och en ny chans

ute i Europa? Jag känner till svenska ungdomar som redan upplever att de diskrimineras när de söker ett jobb, därför att arbetsgivaren vet att den här personen kommer att få väldigt svårt att få arbetstillstånd i England eller någon annanstans. Det betyder mycket i de framväxande servicenäringarna.

Så vi kanske skall tänka på att suveräniteten också har någonting att göra med de enskilda människornas suveränitet. Jag är för min del alldeles övertygad om att svenska medborgare och svensk ungdom kommer att vilja få möjlighet att delta i medborgarnas Europa.

Anf. 15 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Anita Gradin hänvisar, för jag vet inte vilken gång i ordningen, till att det är ingenting nytt att vi är så exportberoende som vi är. Jag håller med om det, men har det inte någon gång tidigare under processens gång funnits möjligheter att göra någonting åt det? Detta exportberoende är nämligen inte enbart någonting positivt.

Jag skulle vilja påminna om en skrift som gavs ut av socialdemokraterna – jag tror det var under redigering av Berit Rollén – strax efter valet 1976, i eftertankens kränka blekhet, skulle jag vilja säga, där Sören Mannheimer har ett mycket viktigt inlägg. 1976 är ju mycket länge sedan, men redan då var Sverige alldeles för exportberoende och importberoende; att detta hör ihop hoppas jag Anita Gradin håller med om. När det ser ut på det sättet, har ju Sveriges möjligheter att agera på det nationella planet redan inskränkts.

Om man hänvisar till den felaktiga ekonomiska och övriga politik som har bedrivits under ett antal år och säger att vi är så exportberoende att det är lika bra att vi anpassar oss fullt ut, utom på en enda punkt, då är det en mycket märklig cirkelbevisning. Därför att man har börjat göra fel behöver man väl inte fortsätta att göra fel?

Om jag vore i Anita Gradins kläder, skulle jag nog tycka att det var litet plågsamt att stå på samma barrikad i EG-debatten som den politiska högern, som ju under ganska många år klart har visat var den står i de här frågorna.

Nu är det så, herr talman, att debatten i Sverige när det gäller EG, internationell handel och internationalism har snedvridits så till den milda grad just därför att det handlar om EG-medlemskap eller inte. Debatten rullar på, samtidigt som anpassning, harmonisering, lagstiftning och allt möjligt som inskränker Sveriges nationella suveränitet rullar på – som om detta inte påverkade vår land!

Det är ju mycket bra att vitboken nu blir översatt, men det kom sent, måste jag säga.

Herr talman! Man hinner inte med så mycket på tre minuter, men jag skulle önska att Anita Gradin ändå något litet svarade på de frågor jag ställde. De handlade om den anpassning på kommunikationsområdet som tar sig uttryck i att ett departementsråd går ut och säger: Nu är vi fullt ut accepterade som vore vi ett EG-land vad gäller transportfrågorna, miljöfrågorna och Sveriges suveränitet.

Anf. 16 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Det sista inlägget av Viola Claesson kan faktiskt motivera att jag börjar med att kritisera statsrådet Gradin, för det fattas en viktig bit, tycker jag, i förklaringen till hur vår svenska Europapolitik skall formuleras, nämligen vårt internationella åtagande utöver det europeiska åtagandet: det som vi har gjort inom ramen för GATT.

Det är, Viola Claesson, ett uttryck för 100 nationers gemensamma strävan att utöka den sociala rättvisan mellan rika och fattiga länder, att stödja tillväxten i ekonomin och att bidra till ekonomisk styrka i alla delar av världen. Det är alltså vad som kommer till uttryck i GATT-avtalet – ett avtal om internationell solidaritet, ett avtal om de olika ländernas handel med och uppträde mot varandra på lika villkor.

Jag nämner detta nu, eftersom det är något som jag hemställer att våra isolationister tänker litet grand på. 100 nationer har alltså samlats kring denna idé, och många nationer inom Comecon-blocket söker sig i riktning mot GATT-jurisdiktionen. Denna utgör nämligen ett ramverk, inom vilket vår Europapolitik måste formuleras, och den är också på sitt sätt en väg som Europapolitiken utgör en bit av. Detta framgår väldigt tydligt i jordbruksfrågorna. Hela världen står ju inför ett jordbruksproblem. Stora jordbruksblock står mot varandra. Om man inom dessa jordbruksblock inte kan komma fram till en lösning, kan Europa – som inom den Väst europeiska gemenskapen utnyttjar 70 % av sin budget för jordbrukspolitiken – komma att isoleras. Om Sverige då inte har del, engagemang eller en stämma i detta Väst Europa, kan vår jordbrukspolitik komma att hamna helt vid sidan av den väg som kan vara nödvändig för att det svenska jordbruket – ja, t.o.m. det svenska kultursamhället – skall kunna överleva.

Det är en effekt som vpk och miljöpartiet står här och argumenterar för – dvs. att isolera Sverige från en internationell utveckling på detta utomordentligt viktiga område. Detta är närmast ofattbart!

Anf. 17 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Ännu en gång: Vi talar inte om medlemskap och anslutning. Det är klart att man kan säga att debatten är snedvriden. Men Per Gahrton och Viola Claesson är goda medhjälpare när det gäller att bidra till en sådan snedvridning.

Vidare har jag svårt att förstå talet om en smyganslutning. Regeringen har ju fått ett uppdrag av riksdagen. När det handlar om en anpassningsåtgärd krävs det ofta lagförändringar. Förslag till sådana lägger vi fram för riksdagen för att få godkända. Således kan man inte tala om en smyganslutning. Dessutom har vi ju ålagt alla offentliga utredningar att i sina betänkanden tala om vad som sker i Europa och vad som skulle krävas av oss här, om vi hade samma regler som i EG. Om detta kan man föra en offentlig diskussion i anslutning till remissförfarandet och det öppna förfarande som vi har i alla sådana här sammanhang. Då har man möjligheter att påverka, liksom man har vid riksdagsbehandlingen.

När det gäller detta med en samlad redovisning vet jag inte riktigt vad Margaretha af Ugglas är ute efter. Vi har ju varje år en handelspolitisk debatt. Denna har under de senaste åren just handlat om en ordentlig

redovisning från regeringens sida för riksdagen. Med jämna mellanrum redovisas i utrikesnämnden det arbete som utförs. Dessutom har vi täta kontakter med EFTA-parlamentarikerna. Huvudtemat numera i våra kontakter med EFTA-parlamentarikerna är EFTA-EG-samarbetet, som tar den mesta tiden i anspråk. Men det är ganska naturligt, eftersom det är detta som vårt arbete till mycket stor del gäller.

Sedan vill jag återkomma till frågan om småföretagen. Ja, regeringen har ambitioner på detta område just för att småföretagen också skall få del av och kunskaper om Europaarbetet. Som jag sade finns det olika som samarbetar. Men det är givet att småföretagen ofta, för sina kontakter, behöver ett nordiskt land som språngbräda för att kunna komma ut på en större marknad. Jag tror att det är högst väsentligt att vi alla är engagerade i arbetet med att utveckla Norden som hemmamarknad. Vi måste använda många extrakol på att avskaffa alla onödiga hinder som fortfarande finns när det gäller samarbetet mellan oss i Norden. Ibland tycker jag, med förlov sagt, att det går väldigt trögt. Det finns således alla skäl att vi här hjälps åt med de åtgärderna.

Beträffande regionalpolitiken har jag redan sagt att det finns ett övergripande intresse i Europa för en nord-syd-dialog – alltså ett regionalpolitiskt samarbete i det europeiska perspektivet –, och vi har också ett sådant här i Sverige. Något krav, Hadar Cars, på betalning som bidrag till EG:s regionalpolitik har inte framförts till oss. Tvärtom har vi nu från EG fått höra att man *inte* önskar EFTA-ländernas deltagande i sitt arbete med det som vi till vardags kallar cohesión. Det skulle ju kräva att vi fick medbestämmande i detta sammanhang och att det skulle vara ett formaliserat samarbete. Det är alltså inte möjligt.

Så till Nic Grönvall. Jag måste ju, och har även försökt att göra det i mitt interpellationssvar, svara på ställda frågor. Där finns flera angrepp som Nic Grönvall kanske inte har upptäckt. Det är därför som jag redogör för regeringens politiska inställning när det gäller arbetsmiljö, yttre miljö, konsumentskydd, jämställdhet etc.

Prometheusprojektet, Viola Claesson, är inte ett EG-projekt utan ett Eurekaprojekt. I Eureka är Sverige och alla andra länder som ingår likvärdiga medlemmar. Vi har ansett Eukekasamarbetet vara av stor betydelse också för utvecklingen av det svenska näringslivet. Det handlar därmed också om att slå ytterligare vakt om sysselsättningen i vårt land.

Anf. 18 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Moderaterna har väl problem nu när Margaret Thatcher har avslöjat för dem att klassisk konservatism tjänar fler värden än krämarliberalismen. Det gäller nämligen också s.k. värdekonservatism och bl.a. viss respekt för nationell suveränitet. På den punkten delar vi Margaret Thatchers uppfattning, men inte på andra punkter.

Man försöker springa ifrån genom att vädja till Sveriges ungdom å det grövsta och försöka inbilla ungdomarna att vi skulle vara emot att de får resa och studera fritt. Men sanningen är ju den att de största möjligheterna när det gäller studie-, arbets- och rörelsefrihet finns i Norden, och Norden är inte någon politisk union. Men det behövs inte någon politisk union. Inte heller

behöver man underkasta sig de multinationella företagen för att svenska ungdomar skall kunna röra sig fritt.

Dessutom tror jag att man underskattar svenska ungdomar, om man tror att de i framtiden bara skulle vara intresserade av 12 av Europas 35 självständiga och suveräna stater. Ungdomarna kanske också är intresserade av att resa runt och jobba i det som brukar kallas Östeuropa, eller den del som med ett finare ord kallas Centraleuropa. Vad vi således strävar efter är ett samarbete på område efter område, där det är vettigt att samarbeta. Det gäller då *hela* Europa. För övrigt måste vi i många avseenden samarbeta med hela världen. Så försök inte med talet om isolationism och om att vi skulle vilja stänga in den svenska ungdomen! Det går inte ungdomarna på.

Socialdemokratin har också uppenbara bekymmer. Nu försöker man med en ny linje 2-variant: medlemskap men inte riktigt formellt, inte så att det syns. Jag tror att det kommer att vålla en hel del problem, inte minst förtroendeproblem, efter hand som socialdemokratins väljare och medlemmar upptäcker hur grovt man sviker Tage Erlanders gamla ideal.

Även för socialdemokratin borde det väl ändå vara en tankeställare, att denna politik lanseras just nu som innebär en mycket nära anknytning till och, enligt min uppfattning, i förlängningen medlemskap i en västeuropeisk supermakt. Just nu, när Central- och Östeuropa äntligen börjar vakna, vågar alltså socialdemokratin ta på sitt ansvar att denna centralisering i Västeuropa till slut jagar liv i de övervintrande stalinisterna – som säkert är många – borta i Moskva, som kommer att säga: Se, de centraliserar i Västeuropa, de bygger en ny supermakt där! Hur skall vi kunna fortsätta att låta hela Östeuropa och Centraleuropa splittras upp? De kommer att få ett strålande argument i Sverige, som har betraktats – får vi hoppas – som ett ganska pålitligt, neutralt och överbryggande land.

Nej, Sverige tillhör Europa, men Sverige tillhör inte Västeuropa. Det räcker med att titta på en karta för att se att Sverige ligger i Centraleuropa och tillhör Östersjöregionen och Nordsjöregionen. De som här talar historia glömmer tydligen att svenskar for inte bara i västerled utan också i österled för mycket länge sedan.

Det kalla kriget och Stalin har gjort att Sverige har förskjutits i samarbetet, som har fått slagsida åt väster. Varför välja att smyga in Sverige i det västliga blocket just när det kalla kriget verkar börja töa? Man får leta efter mera olämpliga ögonblick.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 19 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag ber Anita Gradin om ursäkt, om hon har uppfattat det så att jag anklagar någon här för att denna debatt skulle vara snedvriden. Vad jag talar om är de försummelser som har gjorts under ett antal år, när debatten om anpassningen till EG inte har förts ut som om den angick hela svenska folket, vilket jag anser att den gör. Ett sätt att försöka slippa undan en debatt om vad problemen egentligen handlar om, dvs. suveräniteten – som Anita Gradin ännu inte med ett ord har berört – är att ta upp en debatt

om medlemskap eller inte medlemskap. Är det inte så?

Var står Anita Gradin när det gäller suveräniteten? Jag skall försöka spetsa till frågan. När vi nu diskuterar anpassningen till EG och det alltså finns klara motståndare till den linjen, inom hela arbetarrörelsen och inom den fackliga rörelsen, låter det ibland som om ingenting ännu har skett. Vad jag försökte säga i mitt inlägg var att denna anpassning redan har gått oroväckande långt, så att jag och många med mig anser att den har naggat den svenska suveräniteten i kanten.

För att få reda på var Anita Gradin och regeringen står skulle jag vilja fråga: Finns det i dag någon som helst skillnad mellan Anita Gradin och regeringen å ena sidan och högerpartierna, med Nic Grönvall och Hadar Cars som representanter, å andra sidan i synen på svensk suveränitet? Var menar Anita Gradin att gränsen går för samarbetet, anpassningen och underdånigheten gentemot EG?

Jag tog tidigare några exempel och skall upprepa dem. Det var ingen tillfällighet att kommunikationsdepartementet, som första departement – om jag är riktigt underrättad – gav ut en underlagsrapport som offentliggjordes i Ds-serien, nr 1987:1, och som handlar om Sverige och EG. Där tar man klart och tydligt ställning för det som kallas EG-modellen. Konsekvenserna av detta är alltmer tung landsvägstrafik och allt mindre förutsättningar för järnvägen att fungera som den skall. Detta är alltså ett mycket viktigt miljöbeslut. Dessutom får stora transnationella bolag ett mycket större inflytande över den svenska transportpolitiken, vilket också naggar suveräniteten i kanten.

Anf. 20 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag blir riktigt rörd när jag hör Margaretha af Ugglas intresse för de svenska ungdomarnas möjligheter att studera och resa i Europa. I Sverige finns det i dag 120 000 ungdomar anmälda i bostadskön, varav 90 000 saknar bostad. Tiotusentals ungdomar går omkring med sina ägodelar i plastkassar, utan att ha en egen vrå att vara i. Kan man inte tänka sig att Margaretha af Ugglas visar ett intresse för de ungdomarna också?

Till statsrådet vill jag säga att en anslutning till EG:s gemensamma europeiska arbetsmarknad innebär – och det är inte fråga om något som är förhandlingsbart – att den svenska fackföreningsrörelsen förlorar en del av sin suveränitet att träffa egna avtal vad gäller de svenska arbetarna i Sverige. En svensk anslutning till EG:s gemensamma marknad innebär att svenska företag kan anlita utländska entreprenadföretag, som kan komma hit till Sverige med egen arbetsstyrka. Genom att helt och hållet åsidosätta den svenska arbetsmiljölagstiftningen och svenska avtal om löner kan de utföra en viss verksamhet. Varje form av ingripande kan av EG uppfattas som protektionistiska hinder gentemot företag inom den gemensamma marknaden. Det är detta som är det mest väsentliga i vårt resonemang.

Om Sverige ansluter sig till den gemensamma marknaden, som innebär frihet för människor att röra sig inom Europas arbetsmarknad och kapitalmarknad, där de kan investera var de vill, frånsäger vi oss en del av den suveränitet som vi i dag har och som arbetarrörelsen har tillskansat sig genom

decennier av kamp vad gäller medbestämmande på arbetsplatserna, arbetsmiljö och arbetarskydd samt inflytande.

När Anita Gradin säger att vi från svensk sida inte är ute efter ensidiga fördelar och att vi kan bidra positivt på en rad områden, exempelvis de som jag nämnde, räknar hon då med att de områdena är förhandlingsbara? Var ligger i så fall det sista budet för att vi skall ansluta oss till den gemensamma marknaden i Europa?

Tredje vice talmannen anmälde att Nic Grönvall anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 21 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag vill säga till Alexander Chrisopoulos att en del av de ungdomar som söker bostad kanske gärna skulle vilja få möjlighet att studera vid ett europeiskt universitet, om de kunde få ta del av de finansiella möjligheter som EG:s utbildningsprogram erbjuder. De kanske gärna skulle vilja få en chans att arbeta några år ute i Europa. Detta säger vpk nej till.

Jag är helt övertygad om, Per Gahrton, att svenska ungdomar är tillräckligt kloka och tillräckligt verklighetsanknutna för att själva kunna se vad EG-samarbetet innebär och vilka möjligheter som därmed öppnar sig för dem. De är säkert också tillräckligt uppmärksamma för att kunna konstatera att miljöpartiet säger nej till Europasamarbete.

Till Anita Gradin vill jag säga att ett utmärkt tillfälle att lämna en sådan samlad, fyllig redovisning som jag i dag har efterlyst är i anslutning till den handelspolitiska debatten.

Anf. 22 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Denna debatt och min interpellation handlar främst om EG och de problem som finns där. Men vi bör komma ihåg att det finns en värld utanför EG-området också. Vi får se på de länder i Europa som inte tillhör EG, och vi får se på våra möjligheter att ha handelsutbyte med östblocket. Den process som pågår i Estland och Lettland kan på några års sikt betyda oerhört mycket för svenskt handelsutbyte. Vi får inte heller glömma bort u-ländernas situation. Även om vi skall integrera oss med EG, så får det inte innebära att vi reser murar mot de länder som vi annars har ett intresse av att ha ett nära och intimt samarbete och handelsutbyte med.

Statsrådet Anita Gradin har inte varit särskilt konkret i denna debatt. Hon har närmast givit en redovisning av hur läget är i dag. Gradin har inte särskilt mycket utvecklat de frågor som jag ställde angående vilka åtgärder som regeringen avser att vidta så att de mindre företagen med bibehållen självständighet skall få del av de effekter som en integration kan ge. Jag hoppas att Anita Gradin kan utveckla frågan i sitt nästa inlägg i denna debatt.

En annan fråga gäller på vilket sätt som småföretagen, inom ramen för ett vidgat europeiskt samarbete, kan få del av den europeiska marknaden, ja t.ex. de olika forskningsprogrammen. Hur skall svenska småföretag få tillgång till forskningsprogrammen, och hur skall vi underlätta för dem att samverka med andra företag inom olika branscher på kontinenten? Det är

frågor som den fortsatta EG-debatten måste kunna ge svar på. Jag hoppas som sagt att Gradin i sitt nästa inlägg även kan utveckla dessa frågor.

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Om Sverige och EG

Tredje vice talmannen anmälde att Per Gahrton anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 23 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Det verkligen intressanta är det samarbete mellan Öst- och Västeuropa som inletts, dvs. mellan EG å den ena sidan och länderna i Östeuropa å den andra. Det är framgångarna för frihet, demokrati och välstånd i Västeuropa som har gjort det nödvändigt med glasnost, perestrojka och den nya Sovjetledningens vilja till kontakter och öppning mot väst. Något behov av alliansfria medlare i den processen har det inte kommit uttryck för från vare sig Moskva eller Bryssel. Låt oss ändå hoppas att Sverige kommer med på ett hörn – om inte på annat sätt så via vårt frihandelsavtal med EG.

Herr talman! Sveriges medverkan i integrationsarbetet i Europa innebär att vi förlorar självbestämmanderätt gradvis inom flera områden. Exempel på detta är den ensidiga svenska anpassningen till EG-beslut, som regeringen ser som en viktig metod för att utveckla Sveriges relationer med EG. Det här är också uttryck för ett minskat nationellt självbestämmande. Som vi vet har det redan hänt att riksdagen genom sina beslut anpassat svensk lag till vad EG har beslutat. Det förfarandet kommer säkert att upprepas flera gånger. Frågan om vårt växande beroende av EG kommer vi inte ifrån.

Skillnaden mellan Sverige och länder som Danmark, Belgien och Irland är att Sverige inte har med några företrädare i den process som föregår beslutsfattandet inom EG. Vi har ingen plats i EG:s ministerråd, ingen kommissionär, inga tjänstemän i EG-kommissionen och inga riksdagsmän i Europaparlamentet. Inte heller har vi så många företrädare i de olika intresseorganisationerna som deltar i detta arbete i Europa. Därigenom avstår vi i Sverige från det medbestämmande som dessa länders politiker, tjänstemän och intresseorganisationer har. Vi nöjer oss med rollen som ett slags remissinstans till EG. Detta får vi alltså för närvarande vara nöjda med – och kanske är det också för närvarande tillräckligt. Riksdagen har lagt fast att de förhandlingar Sverige *nu* för med EG inte syftar till medlemskap. Men mer än så har riksdagen inte heller uttalat. Det är detta, herr talman, som är innebörden av consensusbeslutet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 24 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag har fått en interpellation och två frågor om mänskliga rättigheter och om vissa minoriteters situation i Rumänien. Med hänsyn till att frågorna i grunden berör samma problem avser jag att besvara dem i ett sammanhang.

Som statsministern framhöll redan i den allmänpolitiska debatten den 19 oktober skiljer sig utvecklingen i Rumänien markant från den förändring som för närvarande bryter fram i flera av de andra länderna i Östeuropa. Folkliga opinioner gör sig allt starkare hörda. Allt större medborgargrupper ställer krav på att få delta i formandet av framtiden. Däremot fortsätter den rumänska regimen att styra landet med järnhand och med metoder som bryter mot de internationella åtaganden som Rumänien gjort beträffande mänskliga rättigheter. Regimens ekonomiska politik utsätter dessutom rumänerna för svåra umbäranden. Härtill kommer nu planerna på det s.k. bysystematiseringsprogrammet.

Genom sitt uppträdande har det rumänska ledarskapet ådragit sig omfattande kritik från många stater. Man har i Bukarest velat tillbakavisa denna kritik som oberättigad. Man har hävdat att den utgör en inblandning i landets inre angelägenheter.

Detta är oacceptabelt. Det är en allmänt erkänd princip att man får påtala brott mot mänskliga rättigheter. Redan FN:s stadgar, i vilka skyddet för mänskliga rättigheter anges vara en gemensam angelägenhet för medlemsstaterna, slår fast detta. När ett land – som Rumänien – ansluter sig t.ex. till den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter eller ESK:s slutdokument, bekräftas detta faktum på nytt.

Jag finner det angeläget att understryka, att regimens politik drabbar alla rumäner, oavsett etnisk tillhörighet.

Likväl har de etniska minoriteterna i Rumänien i flera hänseenden drabbats hårdare av regeringens politik än den rumänska delen av befolkningen. Det rör sig om betydande grupper av det rumänska samhället. De ungerska och tyska minoriteterna är talrikast, men det finns även andra, som serber, kroater och sloener. På senare tid har det blivit svårare för dessa minoriteter att bevara sin kulturella identitet. Möjligheterna till undervisning på det egna språket har inskränkts. Utgivningen av tidningar och böcker på minoritetsspråken har skurits ned.

Det s.k. bysystematiseringsprogrammet – som med rätta kommit att ådra sig stor internationell uppmärksamhet – kan ses som ett inslag i en fortgående likriktning. De första förslagen presenterades i slutet av 1960-talet. Redan år 1974 antogs en lag som syftade till en gradvis nedläggning av omkring 3 000 byar, vilka inte bedömdes ha några utvecklingsmöjligheter.

De nu framlagda planerna, som synnerligen ofullständigt redovisats av de rumänska myndigheterna, har antagit helt andra proportioner. Av Rumäniens sammanlagt drygt 13 000 byar skall bara drygt hälften finnas kvar vid sekelskiftet.

Programmet har främst motiverats av en önskan att utjämna skillnaden mellan stad och landsbygd och att utvinna ny åkermark. Någon kollektivisering är det dock inte frågan om eftersom denna för Rumäniens del inleddes år 1949 och i princip var avslutad 1962.

Att de etniska minoriteterna – om programmet genomförs – inte skulle kunna bevara mycket av sin kulturella särart är uppenbart, trots att programmet avses genomföras över hela landet och trots att det övervägande antalet byar som kommer att påverkas inte bebos av etniska minoriteter.

De rumänska planerna har redan diskuterats vid ESK:s uppföljningsmöte i Wien, där landet utsatts för skarp kritik. Även Sverige har deltagit i denna diskussion. Den svenska chefsdelegaten har särskilt framhållit vikten av att de nationella minoriteternas rättigheter respekteras vid skapandet av det gemensamma Europa. Från svensk sida har det därför betonats att det är av stor vikt att man med förståelse och generositet vårdar sig om dessa grupper.

Vi har dessutom på diplomatisk väg direkt till Rumäniens representanter framfört våra farhågor för vad det rumänska landsbygdsprogrammet kan få för resultat. Om det genomförs kommer det att leda till att unika exempel på det gemensamma europeiska kulturarvet tillfogas obotlig skada. Vi har från svensk sida drivit denna aspekt vid UNESCO:s nyss avslutade styrelsemöte.

Redan i fjol fann vi anledning att i FN uttrycka vår oro för utvecklingen i Rumänien. Vi avser i år att ytterligare påtala de brott mot de mänskliga rättigheterna som den rumänska regeringen enligt vår uppfattning begår mot dem som bor i landet.

Från årsskiftet är som bekant Sverige medlem av FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Detta innebär utökade möjligheter att verka för att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna.

Det är ännu för tidigt att ha en bestämd mening om hur detta kan ske bäst i praktiken. Margaretha af Ugglas tar upp frågan om tillsättandet av en särskild rapportör. Det är *en* möjlighet. Det har dock i andra liknande fall visat sig vara svårt att uppnå en sådan enighet i kommissionen att en rapportör kunnat tillsättas. Enbart i några få fall har detta lyckats.

Det är vår förhoppning att de rumänska ledarna skall låta sig övertygas om att deras internationella förpliktelser kräver en förändring av den hittills förda politiken, särskilt med hänsyn till dess inverkan på de nationella minoriteterna i landet. Regeringen kommer därför att fortsätta att nära följa utvecklingen i denna fråga.

Anf. 25 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för hans utförliga svar och beklagar bara att denna riksdagsdebatt om övergreppen mot de mänskliga rättigheterna i Rumänien inte kunnat äga rum tidigare.

Rumänernas hopp måste i dag stå till det internationella samfundet. Omvärldens reaktion och avsky måste få diktaturen i Rumänien att ompröva sin omänskliga politik. I denna strävan måste vi i Sverige också engagera oss.

Rumänien rönt under en tid uppskattning för en självständigare utrikespolitik. I dag framstår Rumänien som det land där Stalins grymma våldstradition förs vidare. Befolkningen i Rumänien lever i dag under mycket svåra förhållanden. Det råder brist på nästan allting. Maten är

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

*Om situationen för vis-
sa minoriteter i Rumä-
nien*

ransonerad. Värme och vatten tillhandahålles bara vissa tider – främst på natten. De små privata odlingslotterna bidrar till att folket på landsbygden inte lider direkt nöd.

Men nu skall även detta slås sönder. Av ca 7 500 byar skall bildas 600 agro-industriella centra. Traktorer skall jämna marken där byarna stått, och med tvångsarbete skall nya bostäder skapas.

Detta sker i den vetenskapliga marxismens namn. Det är fråga om "systematisering". När byar utplånas, en kultur förstörs och människor tvingas in i hyreskaserner är det fråga om en vetenskaplig systematisering. Människorna skall bli enhetliga kommunister. Det som sker i Rumänien är ett ohyggligt exempel på hur dogmer kan användas av härskare till att föra en omänsklig politik.

De etniska minoriteterna i Rumänien drabbas hårdast. Deras kulturella särart lär knappast överleva utplåningen av bykulturen.

Den ungerska minoriteten i Rumänien uppgår till drygt 2 miljoner människor. I Rumänien finns också ca 250 000 tysktalande, och det finns grupper av armenier, serber och zigenare. Från mitten av 70-talet har dessa människors möjlighet att öppet ha en egen kulturell identitet beskrivits alltmer.

Tidskrifter dras in, radio- och TV-sändningar på ungerska begränsas, skolor och universitet undervisar snart inte längre på ungerska, ungerska ortnamn förbjuds osv. Det är inte förvånande att tiotusentals ungrare flytt från Rumänien.

Det som nu sker och hotar att ske i Rumänien strider mot alla demokratiska och humanitära värderingar. Det strider mot internationella konventioner som Rumänien anslutit sig till. Det europeiska och internationella samfundet måste reagera och därmed söka förmå Rumänien att ändra sin politik.

Övergreppen i Rumänien har diskuterats av parlamentariker i Europarådet och i Europaparlamentet. Utrikesministern säger i sitt svar att de även tagits upp av regeringars representanter i ESK. Det är bra, men nu måste frågan också upp i FN.

Det faktum att det kan vara svårt att få FN-maskineriet i rörelse är inte skäl nog att avstå från att försöka. Sverige tar från årsskiftet plats i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Det bör stå på Sveriges dagordning för detta arbete att verka för att en särskild rapportör tillsätts för att undersöka situationen för de mänskliga rättigheterna i Rumänien. Jag önskar att utrikesministern ville ge kammaren ett klart besked i denna fråga i dag.

Anf. 26 KARIN SÖDER (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min interpellation.

Det är en ohygglig situation i Rumänien för närvarande, och vi har alltför dålig insikt i vad som är för handen. Det är riktigt som utrikesministern säger i sitt svar att det är en katastrof som drabbar inte bara minoriteterna utan också i hög grad alla rumäner. Det som upprör oss är, som Margaretha af Ugglas nyss sade, den oerhörda tragedi det innebär när man fördärvar

kulturer, traditioner och allt det som är människor så dyrbart och kärt, genom att förstöra hembygder och byar i den utsträckning som nu sker i Rumänien. Av 13 000 byar skall 7 000 rivas bort, sekelgamlas kyrkogårdar och kyrkor förstöras och jämnas med marken för att påskynda homogeniseringsprocessen och tvångsförflytta människor till kollektiva områden. Som det har sagts tidigare fråntas dessa människor möjligheten att förbättra sin situation när det gäller att överleva rent materiellt. Ett av de goda tingen för dem under senare år har varit att de åtminstone kunnat skaffa sig litet extra mat genom att de haft tillgång till en bit jord, även om det är helt riktigt som utrikesministern säger att själva kollektiviseringsprocessen i sin helhet har genomförts för länge sedan. I de små byarna har man ändå haft möjlighet att skrapa ihop litet utöver de ransoner som man tilldelats av regeringen. Det här är en mycket stor tragedi som vi måste hjälpas åt att rikta världens ögon på. Det är många som vittnar om vad som händer, men jag vill upprepa att det är alldeles för få som uppmärksammar förhållandena i Rumänien.

För inte så länge sedan utkom Amnesty International med en skrift som handlar om övergrepp mot människor i Rumänien. Där påtalas hur minoritetsföreträdare på olika sätt förföljs, hur de som utger böcker inte får möjlighet att fortsätta utan sätts i fängelse eller utvisas. Det är bara några exempel på de stora övergrepp som förekommer.

Utrikesministern gav här ett utförligt svar, och det har av olika anledningar dröjt länge innan vi kunde träffas här för att diskutera förhållandena i Rumänien. Jag skulle då vilja fråga om det har hänt någonting på några områden och vad man kan vänta sig. Vad har t.ex. hänt på ESK:s uppföljningsmöte i Wien? Har man där kunnat få något positivt svar från den rumänska regeringens sida?

Utrikesministern säger i svaret att vi har betonat "att det är av stor vikt att man med förståelse och generositet vårdar sig om dessa grupper", dvs. minoriteterna. Men vad som i själva verket pågår är, som jag nyss beskrivit, övergrepp. Det finns inte ett uns av förståelse, inte ett uns av omvårdnad om minoriteterna. Vad har man i det sammanhanget fått för svar?

Det gäller också UNESCO. Har det hänt någonting i UNESCO i det här avseendet?

Jag skulle också vilja fråga: Finns det någon form för ett nordiskt samarbete här, finns det någon möjlighet att göra en gemensam aktion från nordisk sida? Det kan också finnas andra länder än de nordiska som är intresserade av att göra någonting för att på bred front hävda dessa minoriteters rätt i Rumänien.

Eftersom utrikesministern säger att det är vår förhoppning att de rumänska ledarna skall låta sig övertygas om att deras internationella förpliktelser kräver en förändring – det är helt riktigt; de har ju förbundit sig att följa konventionen om de mänskliga rättigheterna – skulle jag till sist vilja fråga: Bedömer utrikesministern att vi på s.k. diplomatisk eller annan väg, genom breda gemensamma insatser i några av de fora som jag här har nämnt, har en chans att påverka Rumänien? Vad finns det för ytterligare möjligheter att få ett slut på den situation som rumänerna upplever som så fruktansvärd?

Just i dag råkade jag på vägen hit träffa en utvandrad ungrare som kunde berätta att de ungrare som bor i Rumänien när de fått ett barn tilldelas 50

rumänska namn och att de måste ge sitt barn ett av dessa namn. Ett ungerskt namn får inte förekomma. – Så ser verkligheten ut!

Anf. 27 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Jag skall också tacka utrikesministern för ett innehållsrikt svar. Det är tråkigt att det kommer så sent, men frågan har ju också berörts av Ingvar Carlsson, och utrikesministerns svar här får väl ses som en bekräftelse på vad statsministern sade redan för en god tid sedan. Det är glädjande att det råder enighet om fördömandet av detta exempellösa kulturmord, som ju är riktat mot hela bondekulturen i Rumänien, mot alla minoriteter i landet och ytterst mot rumänerna oavsett deras etniska tillhörighet.

Man kan spekulera om orsakerna till att Rumäniens regering och styrande kommunistparti nu på detta sätt vill utplåna tusentals byar och en hel kulturform. Svaret står antagligen att finna i totalitära regimers natur. Inga självständiga organisationer eller självständiga livsformer kan tolereras – de utgör alltid ett potentiellt hot.

Utrikesministern säger i svaret att det inte är fråga om en kollektivisering. Det bör kanske ändå tilläggas att Rumäniens bönder inte fullt ut är kollektiviserade, och det kan möjligen spela in. Såvitt jag förstår finns ungefär 15 % av jorden alltså kvar i privat ägo, mestadels just i Transsylvanien där de här åtgärderna nu i första hand sätts in. Det föreligger nog ett samband med att det här finns en självständig, oberoende livsform kvar, som så att säga kan bära upp ett annat sätt att tänka än det patenterat kommunistiska, visionen om ett annat samhälle. Varje sådan livsform är i varje kommunistisk och annan totalitär diktatur ett hot mot regimen.

Det här är inte någonting som bara gäller bondekulturen. Titta t.ex. på Bukarests centrum, där man mer eller mindre har utplånat motsvarigheten till Gamla stan i Stockholm och byggt upp otroliga, smaklösa skrytpalats till regimen ära. Vad det handlar om är att man vill utplåna landets förflutna ur folkets minne, och det finns också andra åtgärder som passar in i den bilden. Den utomlands mest uppmärksammade är kanske det egendomliga men från regimen synpunkt fullt logiska förbudet för privatpersoner att äga skrivmaskiner. Så går det till i Rumänien, och det finns tydliga samband mellan de här olika åtgärderna, hur absurda de än verkar i ett land som Sverige.

Denna regim har alltför länge fått åka på fribiljett inför världsopinionen. Det har funnits en myt om att den friare utrikespolitiken också har inneburit en mer tolerant inrikespolitik. Verkligheten är väl snarare den motsatta: Den relativa självständigheten utåt har varit möjlig bara på grund av likriktningen inåt.

Jag tycker mig ibland också märka attityden att Rumänien – med nepotismen, korruptionen och familjediktaturen – är ett slags operettrepublik som man inte riktigt kan ta på allvar. Men för dem som lever i Rumänien, i synnerhet minoriteterna naturligtvis men också alla andra, är livet allt annat än operettartat. Vi har här bara det hittills värsta exemplet på detta.

Frågan är då vad man kan göra för att påverka ett sådant land. Rumänien isolerar sig ekonomiskt, så några andra än mycket marginella möjligheter att använda ekonomiska påtryckningar finns inte. De närmaste grannländerna

kan inte förväntas agera, inte ens om de som i fallet Ungern kanske skulle vilja. Vad man kan göra är att försöka mobilisera världspinionerna. Olika europeiska regeringar har också uttalat sig mycket tydligt, och det är bra att Sverige medverkar i det arbetet.

Jag vill avslutningsvis ansluta mig till de frågor som Karin Söder ställde. Vilka reaktioner har vi fått på de framstötter som gjorts från svenskt håll? Vilka ytterligare initiativ är möjliga att ta? Det är ganska bråttom!

I detta anförande instämde Hadar Cars (fp).

Anf. 28 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Först vill jag beklaga att mina svar kommit så sent. Det har sin förklaring. Sverige driver en aktiv utrikespolitik. Den förutsätter mycket resande, ibland också resande som inte kan planeras lång tid i förväg och som inte heller utan vidare bestäms enbart av svenska intressen. Det är förklaringen.

Vi är rörande överens om verklighetsbeskrivningen. Det är inget tvivel om att Rumänien begår allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna. Det har nämnts många exempel på det i debatten, och det finns ingen anledning att där på någon punkt ha någon avvikande mening.

Frågan är då: Vad kan Sverige göra mer? Vi är beredda att verka i alla olika tänkbara sammanhang – i FN, i kommissionen för de mänskliga rättigheterna, i ESK, i UNESCO och i direkta samtal med de rumänska myndigheterna. Jag har en gång i tiden i en annan kapacitet haft tillfälle att tala klarspråk med den rumänske presidenten – eller jag kanske mötte honom i egenskap av partisekreterare; vad vet jag – och jag har ingenting emot att få ett nytt sådant tillfälle.

Hur har då reaktionen blivit? Jag kan inte redovisa mycket positivt, om ens något. Det mest positiva är att de olika länder som har agerat är beredda att fortsätta att göra det just för att åstadkomma det tryck från världspinionen som jag tror är en nödvändighet.

När det gäller ESK kan jag säga att uppföljningsmötet i Wien är inne i sin slutfas. Det är vår avsikt att där på nytt ta upp frågan. Det är en uppfattning som delas av fler länder, och naturligtvis de nordiska, som i sådana sammanhang brukar agera tillsammans.

I UNESCO har generaldirektören fått UNESCO:s uppdrag att framföra medlemmarnas synpunkter, oro och kritik i direkt kontakt med de rumänska myndigheterna.

I vad gäller kommissionen för de mänskliga rättigheterna sade jag i mitt svar att en möjlighet är att det tillsätts en särskild rapportör. Det är nu ganska besvärligt. De mänskliga rättigheterna förtrampas i många länder. Trots att detta har skett i många länder och under lång tid har man bara fem sex gånger lyckats uppnå den majoritet som krävs för att få en särskild rapportör tillsatt. Vi är naturligtvis beredda att diskutera den frågan och söka oss fram på den väg som vi tycker är mest effektiv för att åstadkomma en förändring.

På det sättet vill vi fortsätta att verka för att övertyga de rumänska myndigheterna och dem som styr landet om att det är nödvändigt både för

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

*Om situationen för vis-
sa minoriteter i Rumä-
nien*

Rumäniens skull och framför allt för det rumänska folkets skull att det blir en förändring och att brotten mot de mänskliga rättigheterna upphör.

Anf. 29 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag tror att det är på det viset att situationen i Rumänien i dag röner uppmärksamhet runt om i världen. Det håller på att hända någonting i form av växande opinion. Både nationer, organisationer och enskilda människor engagerar sig i utvecklingen i Rumänien på ett sätt som icke har varit fallet tidigare. De demonstrationer som nu äger rum på flera håll i världen till förmån för rumänerna och ungrarna måste också komma till uttryck i handling i de internationella organen. Utrikesministern nämnde UNESCO. Jag tror att UNESCO är ett utmärkt forum och bör ta initiativ. Men det är en naturlig sak att frågan tas upp också i FN. Jag tror att det finns anledning att förvänta sig att det kommer anmälningar till MR-kommissionen i Genève individuella framstötter och framstötter från organisationer.

Därför tror jag att det finns goda möjligheter för Sverige att i samverkan med andra nationer få till stånd en markering, en aktion, som verkligen kan påverka de styrande i Rumänien. Det är min förhoppning, och jag tror inte att vi behöver vara så uppgivna. Som jag ser det finns det möjligheter.

Anf. 30 KARIN SÖDER (c):

Herr talman! När det gäller att bevaka de mänskliga rättigheterna utgår jag ifrån att vi är ense om att vi inte vill ge uttryck för någon uppgivenhet. Vi får inte göra detta utan måste snarare ge uttryck för ihärdighet. Det enda som hjälper i längden är ju att ihärdigt påtala när mänskliga rättigheter kränks som här sker. Det rör sig ju om ungefär 2 miljoner ungrare och 850 000 människor tillhörande andra minoritetsgrupper. Det är en alldeles riktig beskrivning när det sägs att minoritetsgrupper kränks på många håll i världen, och det är viktigt att vi påtalar även dessa kränkningar. Men i detta fall handlar det också om en europeisk angelägenhet. Det gäller att på olika sätt försöka att samla så många nationers och regeringars intressen för dessa frågor som möjligt, naturligtvis i FN och också i UNESCO och ESK, så att man förhoppningsvis kan besinna situationens allvar och stoppa det som pågår. Detta kunde då – om vi nu vågar ha visioner, och det måste vi väl ha – medföra att de mänskliga rättigheterna inte kommer att kränkas i lika hög grad i fortsättningen, utan att man lär sig att en världsupinion ändå kan påverka utvecklingen i ett land som är inne på en helt felaktig väg. Jag tycker – som Margaretha af Ugglas sade, och även härom torde det råda enighet – att Rumänien har utnyttjat något slags självständighetsvåg, som vi har tyckt vara bra. Men detta har gjort att man också i viss mån har underlåtit att i tid påtala de grymheter som äger rum. Nu gäller det att verkligen lyfta upp dem till ytan i de olika fora.

Jag vill till sist fråga: Hur många länder kan man räkna med ställer sig bakom mycket bestämda och kraftfulla uttalanden i ESK, i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna och i UNESCO?

Anf. 31 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Det är mycket viktigt att vi inte på grund av mängden av olika övergrepp mot mänskliga rättigheter i olika delar av världen resignerar och avstår från att påtala dem, eller att vi avstår eller resignerar, därför att det är fråga om övergrepp i länder som ligger mycket nära, så att vi av någon anledning inte ser övergreppen. Ibland har man en känsla av att det ganska lätt blir så i svensk debatt.

Här har det talats om UNESCO, nordiska initiativ, FN-rapportör, ESK-processen m.m. Varenda möjlighet måste ju prövas och prövas om och om igen i olika kombinationer och med olika länder. Det avgörande är att man inte stannar vid engångsmarkeringar. Här rör det sig i alla fall om någonting som åtminstone i ett europeiskt perspektiv är exempelöst under efterkrigstiden och som måste brännmärkas gång på gång ända tills vi förhoppningsvis uppnår ett resultat.

Anf. 32 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jag hoppas verkligen att jag inte har givit intryck av någon uppgivenhet eller av att vi skulle ha resignerat. Sverige har under lång tid drivit en mycket aktiv och ihärdig politik på detta område. Vi har ju själva aktivt förekommit i de olika sammanhang som nämnts.

Den fråga som Karin Söder ställde är mycket svår att besvara. Jag tror att man är effektivast i sådana här sammanhang, om man är realist, och till verkligheten hör dess värre, om vi nu tar förhållandena då det gäller de mänskliga rättigheterna, att dessa rättigheter förtrampas lika grovt och ibland grövre i många andra länder. Jag skulle kunna räkna upp 40-50 länder, men det skall jag av begripliga skäl avstå från i det här sammanhanget. Detta gör att man i de internationella sammanhangen ofta blockerar varandra, och det är en anledning till att det ibland är svårt att samla de majoriteter som man tycker borde vara självklara när det gäller de krav som reses.

Jag kan bara än en gång bekräfta att vi tänker fortsätta att vara aktiva och, tillsammans med andra nationer av samma uppfattning, försöka åstadkomma de resultat som är möjliga att åstadkomma i de olika internationella sammanhangen.

Anf. 33 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Men det går ju också, utrikesministern, en våg av demokratisering över världen. Vi har fått många nya demokratier i Latinamerika, och vi är på väg att få en del nya demokratier i Sydostasien. Över huvud taget finns det en känsla för de demokratiska värdena, en känsla som jag tycker snarast har växt under senare år. Detta borde göra det möjligt att finna nya partner, nya nationer, nyvordna demokratier efter en kanske förfärlig militärdiktatur, partner som kanske tycker att det är intressant att diskutera frågan om de mänskliga fri- och rättigheterna. Man borde kunna bilda nya koalitioner i kampen för de mänskliga fri- och rättigheterna. Här finns det väl en möjlighet för Sverige i Genève.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Om situationen för vissa minoriteter i Rumänien

*Om handläggnings-
tiderna i domstol
av mögelskademål*

Anf. 34 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Siw Persson har frågat mig vad jag vill göra åt de långa handläggningstiderna vid domstol i mål om mögelskador på bostadshus, för att den enskilde inte skall behöva komma i ett prekärt ekonomiskt läge.

De problem som är förknippade med fukt och mögel i bostadshus har länge varit i blickpunkten för statsmakterna. Under senare år har det vidtagits olika åtgärder för att stärka konsumenternas ställning vid förvärv av småhus. När det gäller nyproduktion av småhus finns sedan en tid tillbaka ett konsumentskydd inom ramen för den statliga bostadslångivningen. Som Siw Persson känner till inrättades för ett par år sedan den s.k. småhusskadenämnden och den statliga fonden för avhjälpande av fukt- och mögelskador. Både nämnden och fondens styrelse lämnar småhusägare stöd till åtgärder som skall få skadade hus att fungera tillfredsställande som bostäder. De lagregler som gäller för fel vid småhusentreprenader och småhusköp har setts över av 1983 års småhusköpsutredning. Översynen kommer förhoppningsvis att resultera i klarare regler, vilket på sikt kan komma att minska antalet tvister.

De åtgärder som har vidtagits medför att det i många fall, där man förr var hänvisad till en domstolsprocess, nu går att få rättelse på enklare sätt. Jag tror därför att just de problem som Siw Persson påtalar till stor del redan är avhjälpna. I vissa fall kan det dock naturligtvis bli nödvändigt att väcka talan vid domstol. Jag håller med Siw Persson om att det i de fallen är viktigt att handläggningstiderna är så korta som möjligt. Samtidigt måste man hålla i minnet att mögelskademålen ofta kan vara tekniskt och juridiskt komplicerade. Inte sällan måste man t.ex. inhämta sakkunnigbevisning. Det är därför inte så konstigt att dessa mål kan ta längre tid att handlägga än många andra mål. Till detta kommer att målen kan få stå tillbaka för särskilt brådskande mål – exempelvis vårdnadsfall och vissa brottmål.

Vad jag nu sagt innebär inte att det inte går att förbättra förhållandena för den som blir tvungen att vända sig till domstol. Som jag ser det är det emellertid endast i begränsad utsträckning meningsfullt och möjligt att göra något åt handläggningstiderna i domstolarna genom att tillföra ytterligare resurser.

Däremot finns det anledning att försäkra sig om att de bestämmelser som reglerar förfarandet är ändamålsenliga. En översyn av dessa bestämmelser har nyligen resulterat i ett reformerat tingsrättsförfarande. De nya reglerna, som trädde i kraft den 1 januari 1988, går bl.a. ut på att göra förfarandet smidigare. Dessutom har tingsrätterna fått ökade möjligheter att komma till rätta med parter som förhalar rättegången. Genom de modernare reglerna har det skapats förutsättningar för en snabbare handläggning i tingsrätterna av bl.a. de mål som Siw Persson tar upp. Inom justitiedepartementet pågår nu arbete med att reformera hovrättsprocessen på motsvarande sätt.

Vid sidan av det som jag nu har tagit upp finns annat som kan ha betydelse för handläggningstiderna. Det kan gälla domstolarnas organisation, arbetsmetoder, utrustning etc. Domstolsverket har nyligen påbörjat ett projekt som man kallar Kortare väntetider. Avsikten med projektet är att man med

olika åtgärder skall kunna korta ned väntetiderna i bl.a. tvistemål vid tingsrätterna. Det är min förhoppning att man inom projektets ram skall finna vägar att ytterligare minska handläggningstiderna vid domstolarna.

Mitt svar till Siw Persson är sammanfattningsvis att man både inom regeringskansliet och inom domstolsverket målmedvetet arbetar och har arbetat för att de som drabbas av fukt- och mögelskador skall kunna få frågan om ersättning avgjord så snabbt och enkelt som möjligt.

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

*Om handläggnings-
tiderna i domstol
av mögelskademål*

Anf. 35 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Tack för svaret!

Om det ändå vore så väl, fru justitieminister, som ni bl.a. säger i svaret: "Jag tror därför att just de problem som Siw Persson påtalar till stor del redan är avhjälpna."

Men själva ansvarsfrågan måste ju klarläggas. Det underlättar för domstolarna, och därmed för den enskilde, att komma fram till domslut. Nu är det faktiskt så att konsumenten alltför ofta kommer i kläm.

Och när det gäller skadeståndslagen – skall inte kommuner och byggentreprenörer ha ansvaret för det de gjort, till dess de kan bevisa att det är konsumenten som bär skulden? Är det rätt mot konsumenten att i princip kräva byggnadsteknisk utbildning av den som köper ett hus?

Varför är sammansättningen av domstolarna i fukt- och mögelmål sådan att tekniker saknas? I miljöskadelagen sägs att det i många fall skall finnas ett fastighetsråd, dvs. tekniker. Varför finns det ingen sådan med i fukt- och mögelmål?

Handläggningstiderna i fukt- och mögelmål kan i alldeles för många fall vara fyra, sex och t.o.m. åtta år. Man kan inte jämföra dessa mål med andra fastighetsmål. Här är det faktiskt fråga om organiskt material, som inte slutar att växa i väntan på domstolsbeslut. Gamla utredningar blir här verkligen gamla och alltför ofta inaktuella, då mögeltillväxten i många fall fortsätter under dessa fyra till åtta år om de rätta betingelserna finns. Och kom dessutom ihåg att om det blir en överprövning i hovrätten, kan handläggningen ta ett par år till. Vill det sig väldigt illa, kan det alltså sammanlagt bli upp till 10 år. Hela tiden fortsätter möglet att växa, om de rätta betingelserna föreligger. Till sist kanske det fattas ett beslut på grundval av en utredning som har gjorts långt tillbaka i tiden. Människorna blir sämre och materialet blir sämre. Detta kan väl ändå inte vara rätt.

Justitieministern talar om småhusskadenämnden och den statliga fonden för avhjälpande av fukt- och mögelskador. Men det är ju tyvärr en mycket liten del av de mögeldrabbade som blir hjälpta av dem. Och varför det? Jag skall ange några orsaker:

Deponeringssumman är svår att få fram för den enskilde. 25 000 kr. var det tidigare, och jag har hört att det i dag är 50 000 kr. Oavsett vilken summa som nu gäller är det mycket pengar att få fram.

Garantitiden på två år är en annan orsak. Felen kommer tyvärr ofta fram efter garantitidens utgång.

Dessutom måste man förbinda sig att inte processa. Det är också ett hinder.

Andra skador som kan uppkomma – förstörda möbler, förstörda kläder

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

*Om handläggnings-
tiderna i domstol
av mögelskademål*

och eventuellt dubbla hyror – kan man inte reglera genom småhusskadenämnden eller den statliga fonden. Det går inte heller att vända sig till fonden om man av ekonomiska skäl har måst sälja huset.

Vi kan ju roa oss med att titta på den statistik som har åstadkommits. Jag har hittat papper från den 15 oktober 1987. Den statliga fonden för fukt- och mögelskador hade då 510 inkomna ärenden. Av dessa bifölls 62, avslogs 45 och avskrevs 14. Av de totalt 510 inkomna ärendena hade man avgjort endast 121.

Ärendesituationen hos småhusskadenämnden den 15 oktober 1987: Av 318 inkomna ärenden hade man bifallit 4 – ja, just 4 – avslagit 48 och avskrivit 23. Totalt hade man avgjort 75 ärenden. Är det en bra situation att så få ärenden har avgjorts? Vad säger justitieministern om det?

Det är alltså ganska förståeligt att det finns husägare som vill gå till domstol för att få sitt fall prövat. De måste då ha bättre förutsättningar att få ett snabbt beslut.

Hela tiden försämras – det vet vi alla – den ekonomiska, den sociala och den hälsomässiga situationen för de drabbade. Och hela tiden blir det ju faktiskt allt dyrare för samhället i stort.

Låt mig till sist, herr talman, få påpeka att det inte är nog med att handläggningen i domstolarna tar så lång tid. Den är också i allra högsta grad riskabel för husägaren. Om man förlorar sitt mål i tingsrätten, kan man redan där tvingas att betala flera hundra tusen kronor, även om man vill föra ärendet upp till högre instans. Därmed vågar inte många driva sitt mål i domstol – och har inte heller råd. Detta innebär väl om något att många faktiskt är helt rättslösa. Vad säger justitieministern om detta förhållande?

Jag beklagar, fru justitieminister, att jag inte kan se att problemen till stor del redan är avhjälpda. Vi är många som med spänd förväntan ser fram mot de initiativ som nu tydligen skall komma från regeringen.

Anf. 36 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag måste dess värre säga att jag inte känner igen den bild som målas upp här av situationen när det gäller mögelhusen. Det är riktigt att det finns en hel del mål som rör mögelskador i domstolarna för närvarande. Det är säkerligen också sant att en hel del av dem är ganska gamla vid det här laget. Åtgärder som har vidtagits för att komma till rätta med detta problem är av senare datum. Det är säkerligen en förklaring till att det fortfarande finns en hel del mål i domstolarna. Jag hävdar dock med bestämdhet att man genom de åtgärder som har vidtagits i form av inrättandet av garantisystemet, småhusskadenämnden och fonden för avhjälpande av fukt- och mögelskador har en möjlighet att i dag och i framtiden komma till rätta med problemet med mögelskadade hus.

Det är inte längre nödvändigt att vända sig till domstol för att t.ex. utreda ansvarsfrågan. Fondens bedömning av om bidrag skall utgå och åtgärder vidtas för att bygga om och renovera hus som är fukt- och mögelskadade är inte beroende av huruvida någon skall ställas till ansvar eller inte. Att man kunnat ta bort ansvarsfrågan är en av de viktiga effekterna av införandet av småhusskadenämnden, inte minst på grund av att det kanske inte finns någon att ställa till ansvar rättsligt sett på grund av preskription eller bevissvårighet.

ter. Den enskilde, som har drabbats av dessa svåra problem, skall inte vara hänvisad till att hitta en syndabock som skall stå för kostnaderna. Därför finns nu småhuskadenämnden och fonden för avhjälpande av fukt- och mögelskador för att kunna åtgärda dessa fel helt oberoende av ansvarsfrågan.

Frågan om skadestånd hänger ihop med ansvarsfrågan. Jag vill där bara markera att skadeståndslagen inte är tillämplig i kontraktsförhållanden som det ju är fråga om när man talar om ansvar.

Då det gäller frågan om tekniker i domstolarna vill jag lämna den informationen att rättegångsutredningen har föreslagit att experter skall kunna delta i alla sorters mål såväl i tingsrätt som i hovrätt. Förslaget övervägs nu i departementet. Jag vill i anslutning till det ändå kommentera frågan och säga att det i denna typ av mål inte i första hand handlar om det slags teknisk expertis som kan ingå i en domstol. Den tunga frågan är teknikers inblandning i hanteringen när det gäller besiktning och bedömning av de enskilda objekten. Därvidlag är inte en tekniker i själva domstolen till stor hjälp, utan teknikern kan hjälpa de rättsligt bildade att göra tekniska bedömningar i själva tvisten. Men när det gäller bedömningen av objektet och vilka tekniska åtgärder som skall vidtas för att få bort fukt- och mögelproblemen måste en tekniker så att säga ute i verkligheten besiktiga och göra bedömningar. Det är onekligen ett stort problem för dem som i dag har pågående processer i domstolarna att få tillgång till teknisk expertis som kan dessa frågor och kan få fram utlåtanden som duger som bevismaterial i rättegångarna. Även här vill jag poängtera att den ordning som införts via småhuskadenämnden och fonden för avhjälpande av fukt- och mögelskador innebär att den drabbade parten har tillgång till den bästa tekniska expertis som finns i landet för bedömning av det egna huset och för att få förslag till åtgärder.

När det gäller frågan om hur fonden och nämnden fungerar i dag vill jag hänvisa till att bostadsministern kommer att besvara ytterligare en interpellation i samma ämne den 5 december. Jag utgår ifrån att de frågor som rör nämndens och fondens arbete kommer att kunna besvaras närmare då. Låt mig säga så mycket som att jag har informerat mig om att situationen i nämnden resp. fonden är sådan att det inte föreligger någon balans i den meningen att det finns väntetider. Anledningen till att det fortfarande finns många öppna ärenden även bland dem som kom in det första året, 1986, är att de väntar på ett avgörande. 171 av de ärenden som kom in 1986 ligger fortfarande öppna. De är fortfarande under utredning. Även för fonden för avhjälpande av fukt- och mögelskador och småhuskadenämnden, vilka har tillgång till den bästa tekniska expertis, är dessa ärenden ofta ganska komplicerade. Det måste till besiktning och en viss skriftväxling innan man är framme vid beslut. Men det finns ingen anledning att oroa sig för att fonden och nämnden inte skall kunna hantera flertalet ärenden som rör hus vilka drabbats av fukt- och mögelskador.

När det gäller kostnaderna har jag indirekt besvarat den frågan. Genom det system som nu erbjuds de drabbade personerna har man också löst frågan om rättegångskostnader. Förfarandet i nämnden och fonden är inte förenat

med kostnader till skillnad från domstolsförfarandet. Det var givetvis en viktig aspekt när detta system byggdes upp.

Anf. 37 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Det är så många frågetecken som inte har blivit utträtade att jag inte riktigt vet var jag skall börja. Låt mig först påpeka för justitieministern att det senast för några veckor sedan var aktuellt med ett konkret fall som tagit flera år i en tingsrätt. Jag kan räkna upp fler exempel om ministern är intresserad.

Den statliga fonden för avhjälpande av fukt- och mögelskador är något begränsad i sin utövning. Tala om för mig hur de som drabbats av fukt- och mögelskador i sina hus skall klara sig! De vänder sig till fonden och får då förplikta sig att inte processa. I vissa fall måste de lämna möbler och kläder. Eftersom de inte kan bo i huset måste de bo någon annanstans, och det är inte självklart att de sociala myndigheterna ställer upp, utan de som drabbats får betala dubbla hyror. Vem ställer upp och hjälper dem då? Det klarar ju inte fonden av.

Justitieministern säger att fonden och nämnden har tillgång till den bästa tekniska expertisen i landet. Det kan vi tyvärr inte debattera i dag. Av den diskussion som förts tidigare, bl.a. vid en hearing i bostadsutskottet, har det framkommit att den mykologiska sidan tyvärr kommer bort. Justitieministern kanske kan bättra på det.

Jag missförstod möjligen ministern, men jag uppfattade det så att man inte skulle utkräva ansvar när det gäller fast egendom. Det gör man faktiskt när det gäller lös egendom. Är det inte självklart att vi i svensk byggnadslagstiftning någon gång skall ha samma bestämmelser som man har i Tyskland och USA, att den som gör någonting är ansvarig för det tills han kan bevisa motsatsen? Varför har vi en annorlunda konsumentlagstiftning när det gäller fast egendom jämfört med lös egendom?

Det finns som sagt många frågetecken. Tyvärr medger inte tiden att jag fortsätter min uppräknning.

Anf. 38 Justitieminister LAILA FREIVALDS:

Herr talman! Jag bestrider inte påståendet om att det finns flera fall i tingsrätterna. Det finns en hel del mål i tingsrätterna, och de är ganska gamla vid det här laget. Jag kan inte svara på i vilken utsträckning dessa mål skulle kunna omhändertas av nämnden eller fonden. Men jag vill inte utesluta att så skulle kunna ske.

När det gäller frågan om vilken ersättning man skall få av fonden och nämnden vill jag hänvisa till det svar som jag utgår från kommer att lämnas den 5 december av bostadsministern.

Enligt den lagstiftning vi har på fastighetsrättens område finns givetvis regler för ett ansvar för dem som bygger och säljer hus. Det är inte så att det skulle vara några skillnader i ansvar när det gäller fast resp. lös egendom. Vi har något olika lagstiftning, men den är inte till nackdel för den fasta egendomen. Problemet är att mögelskador ofta dyker upp efter det att ansvarstiden för den som byggt eller sålt ett hus har gått ut. Det handlar om preskriptionstid. Detta är det ena problemet. Det andra problemet består i

att man för att anses vara ansvarig för något skall ha vållat det. Men om orsaken till ett problem inte är av det slaget att man kan anse att skadan vållats av någon, kan man inte heller utkräva ett ansvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Meddelande om interpellationer

7 § Anmälades och bordlades

Redogörelse

1988/89:4 Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående sin verksamhet sedan rådets trettiofemte session t.o.m. trettiosjätte sessionen

8 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 22 november

1988/89:73 av *Gunnar Hökmark* (m) till utrikesministern om balternas strävan till ökad självständighet:

Händelseutvecklingen i Baltikum har avslöjat ett betydande tomrum i svensk utrikespolitik. Den överraskning och den förvåning som i dag kännetecknar svenska reaktioner inför det som nu händer i Estland, Lettland och Litauen, är ett underbetyg på vår förmåga att förstå de skeenden i vår omvärld som självfallet är av betydelse för oss själva. Svensk utrikespolitik har under drygt 40 år i princip gått vid sidan om de baltiska folken. I dag ser vi resultaten av detta i vår egen vilsenhet.

Försummelsen av den baltiska frågan är ett moraliskt svek som inte blir mindre av att balterna står oss nära geografiskt, kulturellt och historiskt. Närheten till våra grannländer på andra sidan Östersjön borde ha inneburit ett särskilt ansvar för svensk utrikespolitik. Genom vårt geografiska läge och genom de personliga kontakter som finns borde Sverige kunnat ha varit ett stöd för de förtryckta balter och för de baltiska folkens kamp för sin nationella kultur och identitet. Vi borde ha kunnat medverka till att balterna fått information, kontakter, stöd och sympati från ett demokratiskt grannland, samtidigt som dessa kontakter hade kunnat ge världssamfundet en betydande inblick i de baltiska folkens vardag och förtryck av dem. Sverige hade kunnat ta sitt ansvar för att som grannland ständigt påminna världssamfundet om de baltiska folkens villkor. Denna utmaning för svensk utrikespolitik har vi inte levt upp till.

Det är emellertid inte bara ett moraliskt ansvar som svikits, 40 års försummelse av den baltiska frågan har också inneburit att svensk utrikespolitik underlåtit att värna realpolitiska intressen. Utvecklingen av och skyddet av mänskliga fri- och rättigheter i staterna kring Östersjön ligger nämligen i Sveriges intresse, eftersom det stärker möjligheten till avspänning och fredlig utveckling i vår del av världen. En ökad självständighet för de baltiska folken

ligger i alla Östersjöstaters intresse, då det gynnar förutsättningarna för en god miljöpolitik.

Ett större intresse för de baltiska staterna hade sannolikt gett oss bättre möjligheter att förstå och analysera vad som händer där nu. Det skulle varit till fördel för svensk säkerhets- och utrikespolitik. En ökad internationell uppmärksamhet på Baltikum hade dessutom skapat ett högre politiskt pris för förtrycket av de baltiska folken. Internationell sympati för små staters självständighetssträvanden ligger alltid i Sveriges intresse.

Framtiden i Baltikum är just nu ytterligt oviss. Glasnost har lyft fram en längtan efter demokrati, ökad självständighet och kulturell identitet, en längtan som vi underskattat i Sverige. Det borde nu vara dags att presentera den politik som försummats under 40 år. På lång sikt bör vi medverka till att de baltiska staterna får ökade kontaktytor med Västeuropa och ett stöd för en utveckling mot ökad självständighet och demokrati. På kort sikt bör vi medverka till att den utveckling som ägt rum under det senaste året inte går tillbaka. Framstegen kan i stället befästas genom vårt stöd och vår sympati, genom kontakt och information och genom ett ökat handelsutbyte inom ramen för den ekonomiska självständighet som många balter nu söker och som skulle kunna vara till fördel för utvecklingen i Sovjetunionen i dess helhet.

Detta kan ske genom att

- Sverige ger de baltiska folkens politiska villkor ökad uppmärksamhet i internationella fora,
- vi uttalar vår sympati och vårt stöd till dem som nu söker slå vakt om och utvidga den nationella självständigheten för de baltiska staterna,
- vi genom handelsförbindelser stimulerar en utveckling mot ökad ekonomisk självständighet,
- vi genom handelskontor och eventuellt genom konsulat skapar en insyn och en möjlighet att följa det som sker, samtidigt som vi ger kraven på en nationell identitet vårt stöd,
- vi tar initiativ till förbättrade kommunikationer i luften och till havs samt bättre teleförförbindelser,
- vi genom förändrade viseringsregler underlättar för turism,
- vi tar initiativ till vänortsutbyte, studentutbyte och gästprofessurer vid baltiska och svenska universitet,
- intresset för det svenska språket ges ekonomiskt stöd,
- regeringen genom ett klart uttalat politiskt intresse stimulerar svenska företag, svenska kyrkan och andra organisationer till egna initiativ, utökade kontakter och verksamhet på platsen,
- Sveriges Riksradio – vars styrelse förklarar sig beredd att uppta sändningar på de baltiska språken under förutsättning att staten tillskjuter erforderliga medel – tillser att balterna får egna program i Sveriges Radios utlandssändningar.

Det finns mycket mer som kan göras inom ramen för svensk utrikespolitik. I grund och botten handlar det om att tillföra den svenska utrikespolitiken ett engagemang för balterna.

Mot denna bakgrund vill jag fråga utrikesministern följande:

1. Är regeringen beredd att vidta åtgärder för att utlandsradion skall kunna uppta sändningar på de baltiska språken?
2. Är regeringen beredd att vidta andra åtgärder, av det slag som skisserats ovan, för att skapa och stimulera till ökade svenska kontakter med de baltiska folken?
3. Är utrikesministern beredd att redovisa regeringens syn på balternas strävanden till en ökad ekonomisk och nationell självständighet?

1988/89:74 av *Gunnar Hökmark* (m) till finansministern om finansieringen av kärnkraftsavvecklingen:

Den för tidiga avvecklingen av två stycken kärnkraftsreaktorer kommer att kosta betydande belopp.

Civilministern har nyligen konstaterat att det till slut blir svenska folket som får betala avvecklingen. Detta är sant och självklart. Den för tidiga avvecklingen kommer att leda till omfattande ekonomiska förluster för det svenska folkhushållet på grund av den bortfallande energiproduktionen, sämre elförsörjning och högre elpriser.

Frågan gäller därför inte om svenska folket kommer att få betala kärnkraftsavvecklingen utan hur. Det naturliga och ur rättssäkerhetssynpunkt självklara är att svenska staten ersätter kärnkraftens ägare för avvecklingen, eftersom det är svenska staten som förbjuder dem att använda sina kärnkraftsreaktorer till att producera elektricitet. Något annat än att staten betalar vore att fly de ekonomiska konsekvenserna av politiskt fattade beslut och ett brott mot fundamentala rättssäkerhetskrav, som på lång sikt skulle kunna drabba framtidstro och investeringsbenägenhet i svenskt näringsliv över huvud taget.

Mot denna bakgrund vill jag fråga finansministern följande:

1. Avser regeringen att fullt ut ersätta kärnkraftsföretagen för de förluster de åsamkas genom den tidiga avvecklingen?
2. Hur avser i så fall regeringen finansiera denna ersättning och vilka skattemässiga konsekvenser kommer den att få för en normalinkomsttagare?
3. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att inte kombinationen av högre skatter för att finansiera ersättningskostnader samt höjda elektricitetspriser skall leda till försämrade reallöner?

1988/89:75 av *Pär Granstedt* (c) till miljö- och energiministern om märkning av miljöfarliga batterier:

Enligt uppgift överväger den svenska regeringen att gå ifrån den nordiska överenskommelsen om märkning av miljöfarliga batterier, för att i stället ansluta sig till det märkningssystem som utarbetas inom EG.

En sådan åtgärd skulle vara anmärkningsvärd, eftersom Sverige tidigare arbetat mycket aktivt för den nordiska märkningen och bl.a. medverkat till att få EG-medlemmen Danmark att välja det nordiska alternativet. EG:s varningssymbol är dessutom betydligt mindre och inte lika iögonfallande som den nordiska. Det synes dessutom vara osäkert om man inom EG är beredd

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Meddelande om interpellationer

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Meddelande om frågor

att acceptera det gränsvärde (0,025 % kvicksilver och kadmium) som den nordiska märkningen bygger på. Inom EG har tidigare diskuterats ett gränsvärde så högt som 0,15 %.

Med hänvisning till detta hemställer jag om att få ställa följande frågor till miljö- och energiministern.

1. Överväger regeringen att överge den nordiska överenskommelsen om märkning av miljöfarliga batterier till förmån för en EG-anpassning?
2. Vad är det i så fall som motiverar regeringens ändrade inställning?
3. Vilka blir de miljömässiga konsekvenserna om Sverige väljer EG:s märkningssystem i stället för det nordiska?

9 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 21 november

1988/89:263 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till finansministern om aviserad kommunalskattehöjning i Malmö:

Inför valet 1988 "lovade" socialdemokraterna i Malmö att man, på grund av den borgerliga majoritetens politik, efter en valseger skulle höja malmöbornas kommunalskatt med 75 öre. Nu säger Malmös socialdemokrater att de vill höja skatten med 1,75 kr., beroende på att stadens finanser var i en situation de inte kände till.

Alla som kan räkna vet att de reservationer och löften som socialdemokraterna lämnat under den senaste mandatperioden kostade mer än 75 öre. Dock passade detta inte att erkänna före valet.

Kommunalskattehöjningar drabbar hårdast läginkomsttagare, dvs. de grupper socialdemokrater i Malmö under valet intensivast friade till. Oavsett vad dessa får i löneförhöjning 1989 är detta år, baserat på Malmös socialdemokraters agerande, ett förlorat år.

Är statsrådet beredd att föreslå åtgärder med sådan effekt för Malmös läginkomsttagare att de kan förhindra de ekonomiskt starkt negativa effekter som följer av de åtgärder som stadens socialdemokratiska regim nu föreslagit?

1988/89:264 av *Gudrun Schyman* (vpk) till socialministern om åtgärder mot oseriös sjukvårdsverksamhet:

Att starta och driva hälsohem och friskvårdscentra har blivit en alltmer expanderande verksamhet. Inte sällan erbjuds människor med specifika sjukdomar både bot och bättring.

Ett exempel är Siljans Friskvårdscenter i Rättvik som bl.a. erbjuder homeopatpreparat och bastubad mot så svåra sjukdomar som cancer, epilepsi, hjärtfel och diabetes. Följden har blivit att svårt sjuka människor i

desperation vänt sig dit, med resultat att de fått ett kraftigt försämrat hälsotillstånd.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga socialministern:

Tänker socialministern vidta några åtgärder för att förhindra att människor med allvarliga sjukdomar förleds att vända sig till oseriös sjukvårdsverksamhet?

1988/89:265 av *Birger Schlaug* (mp) till utrikesministern om Antarktis som internationell världspark:

Med anledning av utrikesministerns svar på min fråga, ställd den 10 november angående regeringens inställning till huruvida regeringen tänker arbeta för att Antarktis blir en internationell världspark och huruvida regeringen tänker föreslå en lagstiftning som reglerar svenska företags och svenska medborgares förhållanden i Antarktis, vill jag fråga utrikesministern:

1. Är regeringen villig att officiellt arbeta för att Antarktis blir en internationell världspark?

2. Tänker regeringen agera för att lagvägen begränsa svenska företags och medborgares möjlighet att agera i Antarktis?

1988/89:266 av *Ulla Orring* (fp) till kommunikationsministern om SJ:s nya handlingsprogram:

SJ:s nya koncernledning har presenterat ett handlingsprogram för de närmaste tre åren. Därav framgår att det ekonomiska läget är sämre än vad man tidigare bedömde. Detta synes få särskilt svåra konsekvenser för Norrlandstrafiken. Nattågen på övre Norrland är hotade, men även linjerna Östersund–Storlien samt Umeå–Vännäs m.fl.

Vilka åtgärder ämnar kommunikationsministern vidta för att hindra att dessa förödande indragningar såväl för person- som för godstrafiken kommer till stånd?

den 22 november

1988/89:267 av *Claes Roxbergh* (mp) till kommunikationsministern om SJ:s nya handlingsprogram:

SJ klarar inte driften av ett stort antal bandelar, däribland Norge- och Norrlandstrafiken. Lokaltrafiken och transportrådet har mycket begränsade medel att köpa trafik för.

Jag vill därför fråga statsrådet vilka åtgärder som planeras.

1988/89:268 av *Mats Lindberg* (s) till socialministern om handläggningen av arbetsskadeärenden:

Ökningen av anmälda och godkända arbetsskador ökar kraftigt i Västerbotten. Under 1987 godkändes drygt 2 000 arbetsskador medan kön av

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Meddelande om frågor

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Meddelande om frågor

obehandlade arbetsskador för dagen är 4 800 ärenden.

Väntetiden för att få en arbetsskada behandlad är nu cirka två år. Genom den stora ökningen av antalet arbetsskador har det också uppstått stor försening av uträkning och utskrivning av livränta och arbetsskadebeslut. I dag är den väntetiden cirka fyra månader.

Det är enligt min uppfattning orimligt att man skall vänta cirka två år för att få arbetsskadan utredd. Att det dessutom skall ta närmare ett halvt år att få besluten uträknade och utskrivna är oacceptabelt.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga socialministern om hon är beredd att vidta åtgärder för att få ned såväl handläggningstider som expedieringstider i arbetsskadeärenden till en rimlig tidsrymd?

1988/89:269 av *Inger Hestvik* (s) till utbildningsministern om ökad forskning beträffande kvinnors hälsa:

Enligt ett pressmeddelande skall forskarutbildningen utredas. Det är mycket positivt. I meddelandet påpekas att andelen kvinnliga forskare bör ökas. Dessutom påpekas att de kommande behoven av forskarutbildade personer både inom den gemensamma sektorn och inom näringslivet skall uppskattas, allt genom UHÄ:s försorg.

Ett område där den traditionella medicinska forskningen länge styrts av män gäller typiska kvinnosjukdomar och kvinnors hälsoproblem.

Eftersom jag tror att kvinnors speciella medicinska problem och hälsoproblem bäst skulle få en grundlig genomlysning av kvinnliga forskare blir min fråga till utbildningsministern:

Avser ministern att upplysa de blivande kvinnliga forskarna om det otroligt stora arbetsfält som finns när det gäller kvinnors hälsa?

1988/89:270 av *Karl-Erik Persson* (vpk) till arbetsmarknadsministern om lämpligheten av att arbetsförmedlingar är medlemmar i företagarföreningar:

Enligt uppgift finns det arbetsförmedlingar som är medlemmar i lokala företagarföreningar. Flera diskuterar medlemskap. Detta kan inte vara förenligt med den verksamhet en arbetsförmedling skall bedriva.

Jag vill med anledning av ovanstående fråga arbetsmarknadsministern:

Är arbetsmarknadsministern beredd att medverka till att arbetsförmedlingar ej blir medlemmar i företagarföreningar?

1988/89:271 av *Inger Schörling* (mp) till socialministern om användningen av dopingpreparat inom idrotten:

De senaste åren har användningen av dopingpreparat inom idrotten kommit till allmänhetens kännedom genom att flera kända elitidrottsmän fällts vid dopingtest under stora och av massmedia välbevakade tävlingar.

Många av dessa dopingpreparat, s.k. anabola steroider, kan jämföras med narkotika. De är vanebildande, de ger både fysiska och framför allt psykiska skador och de kan öka aggressiviteten eller ge sexuella störningar hos en person.

Mindre känt är att användningen och försäljningen av dessa hormonpreparat ökat explosionsartat bland kroppsbyggare och idrottsmän på alla nivåer och t.o.m. hos vanliga motionärer.

Nyligen avslöjade en journalist i Gävle att inte mindre än tio personer i stort sett försörjde sig på att sälja insmugglade preparat. Det finns ingen anledning att tro att Gävle skulle vara något undantag i förhållande till övriga Sverige. Det är alltså stora mängder som försäljs, och samhället står inför en allvarlig situation.

Vilka åtgärder tänker socialministern vidta för att få stopp på hanteringen?

1988/89:272 av *Bertil Danielsson* (m) till kommunikationsministern om fortsatt järnvägstrafik på sträckan Kalmar/Karlskrona–Göteborg:

Enligt SJ:s trafikplan är delar av tågförbindelserna Kalmar–Göteborg nedlägningshotade. Det skulle t.o.m. vara omöjligt att med tåg ta sig från sydöstra Sverige till stambanan vid Alvesta. Förverkligas dessa planer blir konsekvenserna allvarliga för denna del av landet.

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att säkra fortsatt järnvägstrafik på sträckan Kalmar/Karlskrona–Göteborg, den s.k. kust–till–kust-banan?

1988/89:273 av *Hans Nyhage* (m) till miljö- och energiministern om trafikmiljön i Göteborg–Borås-regionen:

Enligt SJ:s generaldirektör Stig Larsson skall ett tjugotal järnvägslinjer läggas ned. Bakgrunden är statens krav på att SJ skall förbättra sitt resultat med en miljard kronor fram till 1992. Bland de järnvägssträckor som hotas av nedläggning återfinns Göteborg–Borås–Alvesta–Växjö och Uddevalla–Herrljunga–Borås. Borås skulle således drabbas mycket hårt därest planerna förverkligas. Nedläggningen av förbindelsen mellan Göteborg och Borås står därtill i stark kontrast till de mycket avancerade planerna på den s.k. Götalandsbanan.

Göteborg–Borås-regionen är ett mycket tättrafikerat område. Ca 10 000 bilar per dag trafikerar sträckan Göteborg–Borås och lika många tillkommer mot Landvetters flygplats. Ca 800 resenärer använder sig av järnvägen på denna sträcka varje dag. Det finns således ett avsevärt resandecunderlag som till betydande delar skulle kunna tillföras järnvägsförbindelsen genom en upprustning av vagnpark m.m., medan en nedläggning ytterligare skulle öka antalet bilresor.

Konsekvenserna av de planerade nedläggningarna står i klar strid med strävandena att nedbringa föroreningar från bilavgaser.

Vilka åtgärder avser miljö- och energiministern vidta för att förhindra att trafikmiljön i Göteborg–Borås-regionen ytterligare försämras?

1988/89:274 av *Pär Granstedt* (c) till bostadsministern om åtgärder mot hälsovådliga bostäder:

I en Stockholmsförort hotas ett barn till livet därför att ett byggnadstekniskt misslyckande gjort bostaden hälsovådlig. Stockholmsregionens bo-

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Meddelande om frågor

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

stadsmarknad fungerar så, att det är omöjligt för familjen att inom rimlig tid får en annan bostad.

Meddelande om frågor

Vilket ansvar anser statsrådet att myndigheterna bör ha för att inte människor skall tvingas bo i livsfarliga bostäder?

1988/89:275 av *Pär Granstedt* (c) till civilministern om bättre framkomlighet för synskadade m.fl. på trottoarer:

Den bristande framkomligheten på trottoarer är ett stort problem för synskadade och rullstolsbundna.

Byggnadsställningar, trottoarserveringar, skyltar, parkerade cyklar etc. skapar svårigheter och ofta direkta olycksrisker. I allmänna ordningsstadgan skall regleras att det inte finns några hinder på gångbanorna, men det är uppenbarligen otillräckligt. Efterlevnaden av de regler som finns är dessutom mycket bristfällig.

Vilka initiativ är statsrådet beredd att ta för att säkerställa att synskadade och rullstolsbundna tryggt kan ta sig fram på trottoarerna?

1988/89:276 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Anita Gradin om neutralitetens betydelse för harmoniseringen med EG:

I en artikel i Dagens Nyheter tisdagen den 22 november säger statssekreterare Carl Johan Åberg: "Vi bör inte spela med vår neutralitet i ekonomiska sammanhang. Och vi vet i dag inte var den neutraliteten befinner sig på 90-talet."

Jag vill mot bakgrund av detta uttalande fråga utrikeshandelsminister Anita Gradin:

Vad avser regeringen med uttalandet från statssekreteraren om neutralitetens betydelse för harmoniseringen med EG?

1988/89:277 av *Ingela Mårtensson* (fp) till utrikesministern om anslaget till WHO:s expertgrupp för Kärnvapenkrigets effekter på folkhälsan och hälso- och sjukvården:

FN:s världshälsoorganisation WHO har låtit studera "kärnvapenkrigets effekter på folkhälsan och hälso- och sjukvården". Arbetet har bedrivits av en expertgrupp under ledning av den svenska nobelpristagaren professor Sune Bergström. I en resolution (WHA 40.24) föreslogs att gruppen skulle fortsätta studierna av hälsoeffekterna av kärnvapen. Sverige stödde inte förslaget utan avstod från att rösta. Nu förbereds förslag om budget för WHO för åren 1990–1991. Risken finns att anslaget för den ovan nämnda studien kommer att minska.

Med hänsyn till Sveriges tidigare ställningstagande skulle jag vilja fråga utrikesminister Sten Andersson:

Kommer Sverige att medverka till att WHO:s expertgrupp för "kärnvapenkrigets effekter på folkhälsan och hälso- och sjukvården" får minskade anslag?

1988/89:278 av *Ingela Mårtensson* (fp) till utrikesministern om ett institut för förhandling och medling i internationella tvister:

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Meddelande om frågor

Riksdagen behandlade i våras en motion om ett institut för förhandling och medling i internationella tvister. Visserligen avslogs motionen av riksdagens majoritet, men det uttrycktes ändå sympati för tanken på en praktiskt inriktad fredsverksamhet. Samtidigt framhölls att det ankommer på regering att pröva förutsättningarna för en sådan verksamhet.

Mot denna bakgrund vill jag fråga utrikesminister Sten Andersson:

Kommer regeringen att föreslå någon form av institut för medling?

1988/89:279 av *Ingela Mårtensson* (fp) till justitieministern om skyddsklassplaceringen av tjänster vid DAFA:

Det statliga dataföretaget DAFA har skyddsklassplacerat alla sina tjänster. Först förklarade den säkerhetsansvarige på företaget att det gjorts av kommersiella skäl, senare påstods att det var av hänsyn till rikets säkerhet.

Med hänsyn till vad som står i personalkontrollkungörelsen skulle jag vilja fråga justitieministern:

Avser justitieministern att vidta några åtgärder med anledning av att alla tjänster vid DAFA skall vara skyddsklassplacerade?

1988/89:280 av *Gudrun Norberg* (fp) till civilministern om bankservicen på landsbygden:

Tillgång till service är ett villkor för en levande landsbygd. Landsortsbutiken är ett naturligt centrum i vars närhet olika serviceinrättningar ofta lokaliseras. Butiken är en viktig servicekärna där bygdens folk kan uträtta ärenden.

En försöksverksamhet har pågått med bankservice inrymd i landsortsbutiken, s.k. "Bank i butik". Denna enkla bankverksamhet har varit mycket uppskattad av allmänheten.

Nu vill bankspektionen skärpa reglerna, och denna bankservice urvattnas och blir ointressant. Om inte insättningar och uttag kan ske, blir banktjänsterna av ringa värde för bygdens innevånare.

Detta rimmar illa med devisen "Hela Sverige skall leva".

Med anledning härav vill jag ställa följande fråga:

Vad ämnar statsrådet göra för att landsbygdens folk i fortsättningen skall kunna få en god bankservice?

1988/89:281 av *Marianne Andersson* (c) till statsrådet Georg Andersson om betydelser av läkarintyg vid verkställande av utvisningsbeslut:

När regeringen tar ställning i asylärenden skall enligt uppgift skäl som lång vistelse i landet (3-terminsregeln för barn) vägas in tillsammans med övriga skäl, såvida inte begäran om ny behandling skett på falska eller ogrundade skäl för verkställighetshinder. Ändå finns det fall där villkoret uppfylls, men

där utvisningsbeslut fattas, trots intyg från flera läkare om en familjemedlems sjukdom.

Jag vill därför ställa följande fråga:

Kan invandrarministern redogöra för den praxis som regeringen tillämpar och för hur hänsyn tas till läkarintyg vid verkställande av utvisningsbeslut?

1988/89:282 av *Agne Hansson* (c) till kommunikationsministern om en ny genomfartsled på vägsträckan Linköping–Målilla–Växjö–Malmö:

Genom halverade väganslag till Kalmar län har en angelägen ombyggnad av riksväg 34 mellan Storebro och Vimmerby flera gånger fördröjts. Enligt den ursprungliga planen skulle projektet genomförts redan 1982. Efter den senaste revideringen finns nu förslag att framflytta ombyggnaden till mitten av 1990-talet. Detta är helt orimligt.

Vägen Storebro–Vimmerby ingår i ett vägprojekt som med måttliga investeringar skulle få stor nationell betydelse som genomfartsled på sträckan Linköping–Målilla–Växjö–Malmö. Därmed skulle E 4-an avlastas en angelägen del av genomfartstrafiken. Vägen skulle också på ett naturligt sätt knyta samman högskoleorterna Malmö–Lund–Växjö–Linköping och därmed radikalt öka förutsättningarna för en gynnsam utveckling i regionen östra Småland. Berörda kommuner arbetar i ett särskilt projekt för att få denna kommunikationsled till stånd. Detta hindras nu av en ständigt fördröjd ombyggnad av bl. a. den angelägna vägsträckan mellan Storebro och Vimmerby på grund av otillräckliga väganslag.

Jag vill därför fråga:

Är kommunikationsministern beredd medverka till att den angelägna ombyggnaden av riksväg 34 sträckan Storebro–Vimmerby och av länsväg 138 Målilla–Virserum kommer till stånd så att en ny genomfartsled Linköping–Målilla–Växjö–Malmö kan skapas?

1988/89:283 av *Bengt Kindhom* (c) till civilministern om ökat skydd för den personliga integriteten:

Identitetsstöld har under den senaste tiden ökat i omfattning. Med hjälp av "äkt personbevis" tillskansar sig personer andra människors identitet. Denna identitet används sedan till bedrägeri och urkundsförfalskning, vilket leder till ekonomisk skada för den som utsatts för identitetsstölden. Behovet av ett ökat integritetsskydd har uppmärksamrats av polisen som en lösning på problemet. Kontrollen vid utlämnandet av personbevis är inte tillfredsställande. Riksdagen har under riksmötet 1987/88 beslutat att folkbokföringen skall förflyttas från pastorsexpeditionerna till de lokala skattemyndigheterna.

De frågeställningar som nu uppkommer är vilka åtgärder som civilministern tänkt att vidta för att stärka den personliga integriteten under nuvarande förhållanden och minska möjligheterna för identitetsstöld och hur detta skall lösas vid den nya folkbokföringsmyndigheten.

1988/89:284 av *Marianne Samuelsson* (mp) till miljö- och energiministern om SJ:s nya handlingsprogram:

Prot. 1988/89:29
22 november 1988

Meddelande om frågor

Nordiska rådet har antagit ett miljöprogram som tar upp behovet av miljövänliga transporter. Direkt efter detta beslut går SJ ut och säger sig vilja lägga ner icke lönsamma linjer.

Vad tänker miljöministern vidta för åtgärder för att förhindra nedläggning av de nu föreslagna järnvägslinjerna?

10 § Kammaren åtskildes kl. 17.42.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren

Prot.
1988/89:29

Förteckning över talare
(Siffrorna avser sida i protokollet)

Tisdagen den 22 november 1988

Andersson, Sten, utrikesminister 28, 33

Cars, Hadar (fp) 8, 17, 27

Chrisopoulos, Alexander (vpk) 13, 19, 25

Claesson, Viola (vpk) 12, 21, 24

Eriksson, Per-Ola (c) 9, 19, 26

Freivalds, Laila, justitieminister 36, 38, 40

Gahrton, Per (mp) 6, 18, 23

Gradin, Anita, statsråd 3, 16, 22

Grönvall, Nic (m) 14

Holmberg, Håkan (fp) 32

Persson, Siw (fp) 37

Söder, Karin (c) 30

af Ugglas, Margaretha (m) 11, 20, 26, 29, 34, 35